

Q.K.
374,
9.

(X 1877898)

II R
5258

DISCURSUS EXOTERICI

De

SUPREMIS CURIIS

Seu

PARLAMENTIS
GALLIÆ ET ANGLIÆ,

ante annos aliquot

ATHENIS SALANIS

in argumentum disputandi
publicè expositi,

Nunc

recogniti & appendicis locò adjecti.

AUCTORE

JOHANNÉ ANDREA Gerhard / D.

S. Cæs. Pal. Com. Consil. Anhalt.

JENÆ,

Typis & Sumtibus JOH. JAC. BAUHOFERI, Anno 1667.

715

DISCURSUS EXOTERICUS

SUPER EMISS CURRIS

PARALLELI

GALLIE ET ANGLIE

ALTIORIS

recognoscere

AUCTORE

JOHANNES ANDR. B. G. W. K. D.

S. Col. Pal. Com. Cancell. R. P. S.

Typ. & Lithogr. Joh. Jac. Bahnhöfer, Anno 1807

DISCURSUS PRIOR

De

PARLAMENTIS

GALLIÆ,

præprimis

PARISIANO.

DISCOURSUS PRIOR

De

PARLAMENTIS

GALLIÆ

prebimus

PARISIANO.

INTROITUS.

Romanorum Reges, in initiis Principatus, ut Populi puto captarent adfectum, potestatemque sibi firmarent, ipsi administrabant justitiam. Sic Romulum purpureâ togâ amictum & in excelsâ conspicuum sede, Populo dedisse jura, Historia refert Romana. *Plutarch. in Rom. Omnia, ait Pomponius, manu Regiâ gubernabantur, l. 2. §. 1. ff. de O. J. & arbitria Principum pro legibus erant. Justin. in pr. lib. 1. Histor. cap. 1. ut qui tumultuariè h. e. summarie & sine omni solenni modò tum fuisse judicia habita dixerit, haut adeò aberrare videatur. Pari ratione Reges Franciæ, ut subditorum sibi conciliarent animos, ipsi quoque quondam jus dicere solebant, Les Roys de France pour gagner le cœur des sujets, & se fortifier en leur domination, donnoient audience à tous, & notamment es affaires des orphelins, vesues, pauvres, & autres personnes miserables contre les riches, & faisoient justice. Ita Jean Papon, Conseiller du Roy, en son recueil d'arrests notables des Cours souveraines de France, au prologue au Lecteur, f. 2. Verùm dum Populi sperabant favorem Reges, ipsi judicia exercentes, sæpius *Ejus* incurrerunt odium: ita enim hodieque corrupti hominum ferunt mores, ut pars sententiâ gravata nunquam non tacitè judicem suum quasi iniustitiæ alicujus audeat accusare. Prudenti igitur Procerum consiliò Galliarum Reges curâ istâ se exemerunt, Suprema instituendo *Judicia*, quæ vocârunt PARLAMENTA. Licet etenim incommodum istud metuendum non fuisset, *subditorum* puto odium; soli tamen Reges in amplissimò Regnò omnibus causis privatorum audiendis ac decidendis non potuissent sufficere, imò nec vacare, dum arma magistrare debuerunt aut publica. Ob quam ipsam rationem rectè hodiè omnes IMPERANTES varia in Regnis suis ordinant JUDICIA atque Consilia, ut in iis sub sacrò eorum nomine ac auctoritate Civium lites & controversiæ terminentur & com-*

ponantur. Cujusmodi Curias omni PRINCIPALI maximæ esse debere curæ, suaserunt hæctenus omnes, qui vel ipsi summis Rerum Dominis à latere sunt, vel quotidie in aulis versantur Principum, vel maximi Civilis Prudentiæ Consulti audiunt. *Consule Illustrum Virum, Dn. Vitum Ludovicum à Seffendorff / in part. 2. Des Deutschen Fürsten Staats par 207. sumprimis verò cap. 6. von Bestellung einer Rathstuben und Cankley. cap. 9. von Peinlichen Hoff, und Land, Gerichten. cap. 12. Von Bestellung eines Geistlichen Consistorii.* Fredericus Ceriolanus, Italus, in suo, quem *de Consiliis ac Consiliariis* scripsit, libellò, *cap. 1.* multa etiam hoc in punctò proponit non contemnenda; in eò tamen videtur culpandus, quod nimis imperiosè, quemlibet Principem *septem Conciliis, nec pluribus nec paucioribus*, opus habere, Orbi persuadere conatur. *Censeo itaq;, ait ibi, nec plura nec pauciora eorum septem esse debere: & ut clarius loquar in re magni momenti, denuò dico, cuilibet Principi septem Concilia muneribus, negotiis, ministris, dignitate ac potestate differentia instituenda esse, si feliciter & commodè provinciam regere & administrare velit.* Considerare omninò debebat Ceriolanus, quòd onerosum admodum atque superbum sit, præcipere, quot & qualia Princeps instituere debeat judicia, aut Consilia. Nec enim Principes quasi à magistrò, sed sub Exemplis præmoneri volunt. Sufficiat & Nobis igitur *Consilia Gallorum* in exemplum proponere Imperantibus, & digitò saltem ostendere, quâ viâ possint ad eandem felicitatem niti. Exercuntur ea generaliter in *Consilia Status & Tribunalia Justitiæ.* Hæc in *Suprema & inferiora.* De Supremis, quæ vocantur PARLAMENTA, differemus hodiè. De aliis aliò die. Faxit benignum Numen, ut feliciter.

SECTIO PRIOR

De

PARLAMENTIS GALLIÆ

in genere,

§. I.

PARLAMENTORUM GALLIÆ
DEFINITIO NOMINALIS AC REALIS.

PARLAMENTUM, vox est popularis & usu recepta, & ob hunc ipsum retinenda. l. 52. §. 4. ibi: *nam & in usu pleriq; ff. de legat. 3. l. 7. §. 1. ff. de supell. leg. cap. 7. in fin. X. de sponsal. cum primis cum & nomen istud conveniat rei appellatæ, uti mox patebit. Utuntur quidem hoc vocabulò & Itali & Angli & Galli, paulò tamen diversimodè. Itali *Parlamenta* vocant *publicas congregationes, conciones, colloctionesve quascunque.* Sic Pontifex in c. decet. 2. X. de immun. Eccles. in sexto: *Cessent in locis illis universitatum & societatum quarumlibet concilia, conciones & publica parlamenta.* Britannis *Publici Regni Conventus PARLAMENTA* dicuntur. Vid. §. 5. Galli hanc vocem *Supremis Justitiæ Curis* attribuerunt, quas *κατ' ἐξοχὴν* vocant *PARLAMENTA*, quasi *COLLOQUIA* solennia, seu *Conventus ordinarios*, ad juris & justitiæ administrationem à Regibus institutos, in quibus Senatores de negotiis & causis, quibus de inter litigantes controversitur, cognoscunt; de iisque *vel in Cameris singulis* (distincta etenim sunt Parlamenta ob causarum varietatem & multitudinem in diversas Cameras) *vel in unum corpus congregati* (ubi nimirum causarum arduitas, personarum litigantium sublimitas aut quævis alia ratio id exigat) deliberant & *COLLOQUUNTUR.* Nomen *Parlamenti*, verba sunt Hottomanni in Franco Galliâ cap. 27. pag. 214. *antiquâ nostrorum hominum linguâ, colloctionem significat multorum, variis ex locis aliquem in locum venientium, ut de communibus rebus velut inter se conferant ac sermocinentur.* Dicitur enim *Parlament* quasi colloquium, à *parler, loqui, fari.* Unde *parlementer, sermonem commutare.* Sic & olim (uti ex *Anniò Viterbiensi* Petrus docet Gregorius lib. 47. *syntagm. iur. univ. cap. 27. num. 7.*) Senatores Romani, qui *ῥέπορες* senes dicebantur, *verbiste* etiam sunt dicti, quasi quorum *verbis* pateatur. Ita & *Dictatores* appellati, quasi quorum *dictis* obtemperetur, si *Varroni* credimus ac *Festo.* Non moramur aliorum, linguæ Gallicæ forsan minùs peritorum, *lamentum*, qui *Parlamentum* dici*

dici

dicuntur autumant, quasi *Parium lamentum*, quòd Pares Franciæ, Civium querelas & planctus ibi audiant; vel etiam, quòd Parium lamenta & controversiæ ibi audiantur & componantur. Cujus allusionis (quæ nimis longè petita, ac particularis tantùm, ad Parlamentum modò *Parisianum* pertinens. *Vide sect. post. §. 1.*) meminit *D. Boerius in addit. ad tract. Joh. Montaigne de auctor. Magni Concil. part. 2 princ. §. adde in fin. & alii.* Romanæ Latinitatis studiosiores Parlamenta appellant *Curias Supremas*, aut *Concilia generalia*. *CURIAS* vocant, vel quòd ibi optima sit *cultura juris*. *D. Nic. Boerius d. l. §. & primò.* vel quòd Senatores *curam* ibi Rei gerant *Publicæ l. 2. §. 9. ff. de Orig. Jur.* *SUPREMAS* dicunt, quia singulæ (plures enim sunt. *V. §. 3.*) eam habent auctoritatem, ut à sententiâ unius nemini liceat provocare ad alteram, imò ne quidem ad ipsum Principem, nisi in modum *supplicationis, par une humble supplication.* Cujusmodi supplicationes contra Parliamentorum Arresta sive Sententias (*les Arrests des Cours souveraines*) Practici vocant *Requestes civiles, en difference de simples Requestes*; Ac debent isti supplices Libelli componi non in formam *appellationis*, quasi pars sit sententiâ prægravata (maxima enim reverentia Sententiis istis habenda, utpote sub sacrò nomine Regis prolatis) sed sub prætextu *doli seu circumventionis* à contrariâ parte litigante *commisse*, aut sub specie *erroris facti, non juris.* *Add. l. 33. ff. de re judic. seu ut de re malè intellectâ, non ut de re malè judicatâ.* Rex autem si Supplicationibus istis civilibus locum concedit, cognitionem de illis aut ipse cum Consiliariis suis in Consiliò Statûs suscipit: *Arnis. lib. 2. de Republ. cap. 6. sect. 6. num. 25.* *Rebuff. in tract. de suppli. num. 41.* aut iisdem committit Judicibus, qui sententiam tulerunt, qui errore cognitò Arrestum retractant & novam sententiam ferunt; quod vocant *ad judicium reverti.* Eleganter hæc de re *Jean Papon, Conseiller du Roy,* en son recueil d'arrests, livr. 4. titr. 6. arrest. 28. *Il n'est pas absurde, mais fort convenant, que ceux, qui ont en main la correction des autres, corrigent quelquefois eux mesmes leur erreur, c'est le texte in cap. qualiter. 17. X. de accusat. en ces mots: Non pudeat vos errorem vestram corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errores.* *Et ainsi fut fait à Paris en Parlement le 27. Novembre*

1483. Add. *Bret de la souveraineté du Roy, livr. 4. chap. 2. f. m. 593*
& seq. Deprehendere hinc licet differentiam, quæ est inter Curias has supremas & Judices inferiores. Etenim horum potestas finita est statim à latâ sententiâ, cui amplius nihil addere vel demere possunt. Sed supremarum Curiarum Judices possunt novam ferre sententiam, virtute literarum Regis, quibus supplicationi locum concedit. Adscenditur igitur à Parliamentis ad Regem, licet non per viam *appellationis*, tamen per viam *supplicationis*. Sic & in Republicâ Romanorum licet à sententiâ Præfecti Prætorio appellare fas non esset, via tamen ad Imperatorem patebat per supplicationem. *l. unic. C. de sent. præf. prætor. l. ult. §. 5. C. de tempor. appell.* Nec enim sublatâ apellatione intelligitur Superioribus suprema jurisdicção ablata, quin potius emendatio sententiarum Iphis reservata omninò censetur. Et reservavit etiam sibi hanc Philippus Rex Galliæ, teste Budæo ad l. ult. ff. de Senat. *Quòd si quid in iis*, ait laudatus Rex, (scil. *sententiis s. arrestis*) *extiterit vel ambignitatis vel erroris, quòd modò momentum habere videatur, volumus & facimus, ut eorum enarratio, emendatio & interpretatio, atq; etiam, si opus sit, inductio ad nos & Consilium nostrum commune, ad majoremve partem ejus pertineat.* Apparet itaque, Parliamenta vocari *CURIAS SUPREMAS, cours souveraines*, non respectu Regis, à quò dependent, & quem omninò superiorem agnoscunt; sed vel quòd ab unâ ad alteram non detur provocatio (uti supra diximus) vel respectu Curiarum Inferiorum (*Prædialium*) à quibus ad has supremas appellatur. *CONSILIA* etiam appellantur seu *Concilia generalia*. *CONSILIA*, si *Festo*, veteri vocum scrutatori credimus, dicta inde, quòd plurium ibi mentes in unam sententiam *consileant* quasi & convenient. Alii, quibus & ipse *Festus* subscribit, consilia à *silendo* ortum trahere opinantur: vel quòd unò consulente cæteri *consileant* & tacitè attendant; vel quòd illum, qui consultationi, in publicis præsertim & maximi momenti rebus, interfuit, *silere* omninò oporteat. Hinc & *Conso*, quæ velut Deum consiliorum superstitiosa venerabatur Antiquitas Romæ ara subterranea erat. *Rosin. lib. 2. Antiquit. Rom. cap. 13. u.* consilia occulta esse debere tacitè significaretur. *CONCILIA* dicta à *concalando* i. e. convocando, quasi conventus Prudentium solennes

B

solennes

solennes & ordinarii, ad deliberandum ac consultandum. Vide *Caumultis*, §. *distinct.* 17. Ita hodiè quæcunq; colloquia solennia aut conventus publici Concilia rectè vocantur. *Generalia* nuncupantur, quia unum quodque aliquot provincias sub (uâ comprehendit jurisdictione.

§. II.

PARLAMENTORUM IN GALLIA ORIGO AC INSTITUTIONIS RATIO.

Reges Franciæ, ipsos quondam jus dixisse, atq; orphanos, viduas, ac cæterostenuiores adversus potentiorum injurias vindicasse, diximus *suprà in Introitu*. Postmodum Reges à jurisdictione abstinebant (*rationes tradimus in fine hujus §.*) & primùm *Pipinus, Karoli Magni parens*, Proceres ad Civium dijudicandas controversias convocabat, nullò certò aut tempore aut locò, nunc ad Natalem Divæ Virginis, nunc aliò tempore. Pòst quotannis istiusmodi Judicum Conventus, mox singulis annis bis, mox sæpiùs, instituebantur. *Di&is fidem facit Jean Papon en son recueil d' arrests notables des Cours souveraines*, au prologue, f. m. 3. *Ledit Roy (Pipin) institua un Parlement, & y ordonna certain nombre de gens de bon sçavoir, Presidens & Conseillers, pour faire justice à tous appellans, & conoistre de toutes matieres grandes & ardues à son nom & de son autorité souveraine, sans appel, ores que ce fust en son absence. Neantmoins ledit Perlement demeura de ambulatorie sans avoir ny lieu, ny temps certain. Quelquefois il se tenoit à Paris, autrefois à Poictiers, à Tours, & ailleurs, selon que les affaires se presentent. Les jours ordinaires furent de Nativité, Purification & Assumption de Nostre Dame, la Toussaints, & Octaves.* Tandem varias easque gravissimas ob causas in Regiâ Parisiorum Urbe, (ubi ut plurimum jam antè conuocari solebant iudices) *velut in sinu Regis*, constanter subditorum lites atq; controversias terminari placebat, adeòq; *perpetua* ibi instituebatur *Curia*. Cùm autem unicom illud *Parisiacum* Parlamentum ampliatis subinde augustissimi istius Regni finibus, atq; gliscente indies causarum multitudine tot negotiis non sufficeret; aliæ subsequenti tempore à Regibus Christianissimis, in diversis Provinciis, maximò Reipublicæ commodò, erectæ sunt *Curie*, ut vocant, *supremæ, cours souveraines*. Unde est, quòd in numero Parlamentorum Scriptores non conveniant,
dum

Dum unus vel alter de eò cõstatuẽ est numerõ, qui tunc, quando
 scripsit & vixit, erat. Alii horum relationes secuti, cum ignora-
 rent numerum sui temporis, non modò ipsi errârunt, sed & aliis
 errandi ansam præbuerunt. Hodie numerantur *decem*, nimirum:
de Parlement de Paris, de Toulouse, de Rouën, de Bourdeaux, de
la basse Navarre, & de Mets. De singulis GALLIÆ Parlamen-
 tis hîc disserre nec instituti ratio nec temporis patitur. Misissî-
 gitur aliis de *primariõ*, PARISIANUM puto, specialiter hîc agere
 apimus nobis est, posteaquam pauca adhuc generalia omnibus
 communia in § *seqq.* adduxerimus. De singulorum institutione ac
 jurisdictione videri possunt *illustris Limnæus Lib.7. Not. Regni Franc.*
cap 4. & seqq. Abraham Gölntzius in *Ulysse Belgico-Gall. edit Lugd.p.*
m.211. 426. 505. 595. & 615. Addatur omninõ *Generale Beschryving-*
he van Vrancryt *cujusdam Belga,* qui à p. 422. usq; ad p. 460. latissimè
 de singulis agit *Provinciis,* quæ *Parlamentorum singulorum jurisdictioni*
subsun.t Causa igitur tot Parlamentorum in Galliã erectorum im-
 pulsiva una, *prorogatio nimirum Imperii.* Et posse adhuc ampliùs, ob
 eandem causam *pro Regis placitõ* numerum Parlamentorum auge-
 ri, nullum est dubium. Quemadmodum etiam novissimè ante
 paucos annos *Edictõ Regis Christianissimi, in Alsatiã* novum Parla-
 mentum seu supremum *Justitiæ Tribunal Ensisheimis* erectum ac in-
 stitutum est, cujus jurisdictioni provinciæ ac ditiones ab Impera-
 tore ac Imperiõ R. per *Traçtatum Pacis Generalis Monasterien-*
sem Regi Christianissimo cessa sub iunt. Videatur l' *Edict du Roy,* por-
 tant *creation & est ablisement d' un Conseil Souverain en Alsace Pays & li-*
eux cedés à sa Majeste par le Traicté de Munster. ibi p. 7. *Avons creé, eri-*
gé, ordonné & estably, creons, erigeons, ordonnons & est ablissons par nostre
edict present perpetuel & irrevocable un Conseil souverain en la haute &
basse Alsace, Suntgavv, prefecture provinciale des dix villes Imperiales cy-
dessus nommées ville de Brisac, leurs appartenances & dependances, pour
estre ledit Conseil souverain seant en la ville d' Ensisheim située audit Pays
&c. Et p. 8. *Et avons ausdits Presidents & Conseillers donné & attri-*
bué, donnons & attribuons le pouvoir de connoistre, decider & iuger souve-
rainement & en dernier ressort de toutes Causes civiles & Criminelles, audit
pays de la haute & basse Alsace &c. Una igitur *causa* Parlam entorum
 B 2 om nium

omnium efficiens, nimir. REX; sed & finis unus principalis, nimirum
litibus Civium ibi dijudicandis & decidendis. Sed occasio & ratio primæ
institutionis incerta & varia. *Primaria* videtur, quod Reges causas
Statûs à Litium dijudicatione separatas esse voluerint. *Alia*, quod
Reges magis vacaverint armistractandis, quàm causis privatorum
audiendis & decidendis. *Aliam* in Introitu memoravimus, quod
nimirum Reges, cum ipsi Justitiam exercuerint, sæpius odium
incurrerint subditorum. *Partant les François ont sagement inventé, d'*
exempter le Roy de ceste charge, & faire le Parlement sedentaire, & com-
mettre des Juges, pour rendre la Justice à leurs sujets; uti loquitur Lo-
nys d'Orleans aux ouvertures des Parlemens, chap. 20. f. 252.

§. III.

PARLAMENTORUM GALLIÆ CONSTANTIA
RATIONE LOCI AC TEMPORIS.

Comitia in S. Rom. Imp. pro arbitriò Cæsaris in quacunq; Ci-
vitate, modò intra Germaniam sita (*Vide Capit. Karoli V. §. 12.*
ibi: und sonderlich keinen Reichstag ausserhalb des Reichs Teutscher
Nation fürnehmē. oder aufschreiben) & secundum observantiam per
integrum seculum & ultra servatam *Imperiali ac immediatâ* indici ac
celebrari, nec esse continua, sed pro necessitate & utilitate publi-
câ variò haberi tempore; res notoria est. Sic & Comitia Gallia,
les Assemblées des Estats, ab arbitriò Regis dependent, qui potest
Status, ubi & quando id sibi & Regno utile videtur, convocare.
Vide Limn. lib. 7. Not. Reg. Franc. c. 1. Secus se res habet in Gallorum
Parlamentis, quæ stabilia sunt, non motoria, nec enim locò mo-
ventur pro momentò, *ait Joh. Montaigne de auctor. Magn. Concilii part.*
2. §. 1. Ut ita differentiam inter Comitia Gallorum, eorumq; *Par-*
lamenta tradere, hodiè sit hominis otiosi prorsus. Olim quidem
in Galliis *Comitia & Conventus Statuum*, etiam *Parlamenta* diceban-
tur, *Limn. d. l.* postmodum verò ea vox *conventibus judicum* attribu-
ta fuit, quibus ipsis tempore *Pipini* & paulò pòst nec locus nec tem-
pus certum adsignatum erat. *V. §. preced. in pr.* Subsequenti verò
tempore placuit tandem, ut perpetuè instituantur *Justitiæ Curia*,
eademq; certis semper affixæ maneat sedibus, & id quidem pru-
denti satis consiliò, tum ne iudices amplius tædiosè sedes mutare
suas graventur, *pour le soulas de ladite Compagnie discommodée de chan-*
ger ainsi

ger ainsi souvent de lieu, uti loquitur Iean Papon en son recueuil d' arrests
notables, in prefat. ad Lect. pag. m. 3. cum ut subditi ac cives Imperii
certa & constantia habeant fora, ubi conveniant & conveniantur,
litesq; eorum certis sedibus terminentur. Legimus quidem, par-
lamenta hæc interdum suas mutasse sedes, idque vel ob summam
necessitatem, vel ob alias graves causas, iis tamen constantibus sem-
per ad priorem reducta locum sunt. Sic quando Angli Lutetiam te-
nuerunt, parlamentum Pictaviam translatum, mox tamen recupe-
rata urbe Parisiis restabilitum est. *Molinaus in not. ad tit. 1. §. 1. part*
3. styli Parlam. Sic & Parlamentum Tholosanum aliquando transla-
tum refertur Montepessulum, Montpellier; à Ludovicò tamen XI. ad
locum priorem revocatum est Anno 1461. *Petr. Gregor. Tholos. lib.*
47. syntagm. iur. univ. cap. 27. n. 10. parlamentum etiam Burdigalense
aliquando locum variasse, testatur sæpius sed nunquam satis lau-
datus *Limæus Lib. 7 Not. Regn. Franc. cap. 6.* idq; plurimum pro-
pter pestilentiam; quã tamen remissa solenniter *Burdigalam, Bour-*
deaux, recurrit. Sic itaque Parlamenta Gallia, nisi ex gravissima
ratione, locò hodiè non moventur. Sed & continua sunt hæc judi-
cia, nec certis modò temporibus, sed semper & continuo pro ad-
ministra ndã justitiã in viridi sunt exercitiò. Cujus continuatio-
nis commendationem laboriosam magis quàm subtilem, lege in
tractatu. *Joh Montigen de auctor. Magni Concilii part. 2. §. secundo facit.*
n. 6. & seqq. Pari continuationis laude commendandum generale
istud Germaniæ Dicasterium, supremum illud juris asylum, Ju-
stitiæque Tribunal, *Camerale* puto *S. R. I. Judicium*, das Kãiserliche
und des H. Röm. Reichs Cammer. Gericht / quod si PARLAMEN-
TUM dixeris GERMANIÆ, nihil ineptum sanò dixeris. Præter-
quam enim, quòd cum Parliamentis Gallia idem habet objectum, cau-
sas nim. ac lites Civium Imperiis eandemq; finem, continuum etiam
est tam ratione loci quàm temporis. Sedes quippe ejus perpetua hodiè
SPIRÆ est. Ita enim communi Imperatoris ac Statuum decretò
ordinatum est, *N. A. zu Augspurg de annò 1530. §. darzu meynen etc.*
Ibi: Darzu meynen und wollen Wir / auch Churfürsten / Fürsten und
Stände des Reichs / daß nun hinfürter unser Cammer. Gericht aus
ob angezeigten Ursachen stetigs zu Speyer bleiblich seyn und gehalten /
und sonst nirgend anders wohin verändert werden soll / es beschehe denn

mit Unsern/ auch Churfürsten/ Fürsten/ und Stände Wissen und Wil-
len. Oculos verte in Græciam, & intuerere antiquissimum illud A-
reopagitarum iudicium, (*l'assemblée des Areopagites, qui estoit l'un des
Parlemens de Grece estably à Athenes pour le criminel; uti loquitur Jean
Papon, en son recueil d' Arrests, au prologue*) reperies, illud Athenis fi-
xum semper habuisse locum. Quid? percurre omnia Regna, &
perlustra cuncta Exterorū tam Consilia Statūs quàm Tribunalia
Judicia, videbis plurima, si non omnia, certis annexa sedibus. Pos-
sem levi negotiō plurima enarrare, etiam remotissimorū regnorū,
sed non nisi ex fide Scriptorum Antiquorum, qui cū summa Re-
rum facies à multis annis in plerisque jam mutata sit, non pos-
sunt non hodiè esse falsi. Revertimus igitur ad Parlamenta nostra.

§. IV.

PARLAMENTORUM GALLIÆ
POTESTAS JUDICANDI PERPETUA.

Diximus de Parliamentorum constantiā *ratione loci & temporis*,
de quā nullum ferè dubium, sed major lis *de Judicandi Potestate*,
an & illā perpetuā fruantur, an annuā aut precariā & quæ Regis
morte extinguatur? posterius arridet Budæo, Regis Secreta-
rio *in Comment. ad l. ult. ff. de Senat. Prius Bodino lib. 4 de Reubl. cap.
4. p. 691. Cujus partem defendit Historia & ipsa veritas. Historia
testatur, Curiis his supremis indulgentiā Regum perpetuam &
continuam judicandi tributam fuisse potestatem. Budæi & eorum,
qui à parte Ejus, duplex ratio: Prima, quòd Rex singulis annis,
finitis Feriis seu vacationibus, Rescriptō particulari (*par une let-
tre de cachet.*) Parliamentis copiam faciat, iterum de novò conveni-
endi & potestatem suam exercendi; ex quò magnā solennitate
Parlamenta, per duos menses clausa, iterum aperiuntur. Cujusmo-
di *aperturam* Parlamenti annò 1661. die sequente Festum S. Martinī
Parisius vidi. Altera Budæi ratio est: Quòd Parliamentorum membra
quotannis Idibus Novembris juramentum reiterent, quod vo-
cant, *la reiteration du serment*. Paucis, sed optimè, respondet Loy-
seau Livr. 1. du droit des Officiers chap. 5. n. 110. *Voilà comment en
France nous sommes plus curieux, de retenir les vaines coutumes, & forma-
lités inutiles de l'antiquité, que de garder les bonnes loix. Nihil enim ho-
diè,**

diè, postquam ordinarium & perpetuum Potestatis exercitium Curia his tributum est, Principum Rescriptis annuis opus, ait *Bodinus d. l.* nec item annuò juramentò: quæ tùm necessaria videbantur, cùm Curia extra ordinem à Principibus cogebatur, nec erat sedentaria atque continua, ac judices erant annui. Hodie autem cùm judices sint perpetui, non annui, juramentò semel à iudicibus singulis in euntibus magistratum præstitò, frustra illud repetitur, ac potestate semel à novò Principe in initiò aditi Principatùs confirmatà, frustra singulis annis confirmatio reiteratur. Repetitur tamen juramentum, reiteratur confirmatio *ex consuetudine*, respectu habito ad tempus antiquum & causam antiquatam. Vel dicimus, hoc ideò fieri, ut manifestum reddatur, *harum Curiarum Auctorem esse Regem*, eumque omnis Jurisdictionis fontem esse perpetuum, ab eoque Curias has omnes dependere. *Add. §. 3* Sed & ampliùs videtur *obstare*, quòd Rege mortuò à Successore ejus singula Curia cogantur suorum jurium & Privilegiorum confirmationem petere. *Bodin. lib. 1. de Rep. c. 8.* E. non habent potestatem judicandi perpetuam. *Resp. Nego consequ.* Nam & vasallus tenetur à defuncti Senioris Successore confirmationem feudi ejusque renovationem petere, non quasi feudum per mortem Domini amiserit, sed tantùm in recognitionem domini. Sic & Parliamenta tenentur post mortem Regis à Successore confirmationem privilegiorum petere, non quasi potestatem judicandi amiserint, sed tantùm ut hòc modò fateantur, se potestatem eam à Rege habere.

§. V.
DISCREPANTIA

PARLAMENTORUM GALLIÆ
A PARLAMENTIS BRITANNIÆ.

Concilia hæc nomine paria, cetera diversissima. Parliamenta GALLIÆ *suprema esse Justitiæ Tribunalia*, primariò ad id instituta, ut causa & controversiæ Civium dijudicentur in illis ac decidantur, notissimum est. Verùm Parliamenta BRITANNIÆ nil nisi *publici Conventus* trium Regni Ordinum, *Cleri, Optimatum & Popularium*, qui in eum finem congregantur, ut de Summis Rebus consultent. Quibus arduis gravibusque Publicis negotiis cùm quotidie argustu

gusti illi Patres Municipalesque Conscripti avocentur, privatorum
litibus ac controversiis haut luenter & rarissime vacant. Diffe-
runt igitur Galliae & Angliae Parliamenta *objecto*. Sed & aliam quali-
tate sunt diversa. Diximus § §. *antec.* Parliamenta GALLIAE esse
continua & perpetua Judicia. At Parliamenta ANGLIAE sive Comi-
tia Regni, etsi *frequentia admodum*, non tamen *continua & perpetua*.
Nostri Reges, ait Bodinus Gallus lib. 3. de Rep. cap. 7: *non ita sepe
ut Angli, Comitiam cogunt.* Antiquiori quidem tempore non nisi in
initium aditi Regni Reges Britanniae, Parliamentum seu publicum Re-
gni Conventum constituebant. *Polyd. Vergil. lib. XI, de reb. Angl. pag-
m. 185.* Succedenti vero tempore hujusmodi Concilium frequen-
tius convocabatur, Sub Regibus ante *Guilielmum Nothum*, cogno-
mentum *Conquestorem*, nulla *Parlamentum* mentio extat. *Nominis puta,
res & ante tuit. Milton. in Defens. pro Pop. Angl. cap. 8. p. m. (edit. Lon-
din.) 76.* Saxones namque, qui ante Normannos Principatum in
Britanniâ tenebant, *Concilium Sapientum* vocare solebant, quod
moderni Insulani voce peregrinâ *Parlamentum* dicunt. Probat late
hoc *Milton. d. cap. 8. pag. 80.* nec illustris diffidetur *Salmasius in De-
fens. Reg. cap. 8. pag. m. (edit. Paris) 164. in fin.* Sapientes illos sive Se-
natores, Saxones vocarunt *Aldermannos, Seniores*, quod nomen ho-
dieque in Angliâ obtinet, & Senatoribus attribuitur Londinen-
sibus. Sed dilabimur à discursu. *Frequentia* diximus Parliamenta An-
gliae. Ex hoc ipso patet, non esse *continua aut perpetua*. Quod enim
saepe est, non semper est Et iterum ex hoc, quod, *non sint perpetua,*
apparet, *dependere illa ab alio.* Quod semper est, suapte vititur,
nec ab alio, ut sit, potestatem accipit. Quod non semper est, ut a-
liquando sit, ab alterius virtute pendet. Parliamentum igitur Britan-
niae ante Karolum Martyrem dependebant à *Regibus*. Ab illis enim
pro arbitrio convocabantur. Vid. *Camden. in Britann. fol. 106. Po-
lyd. Vergil. de reb. Angl. cap. XI, fol. 185. Philipp. Honor. in Relat. de
Regn. Britan in fin. Fred. de Marselaer Diff. 30. de Legat. pag. m. 176.*
Exactis Regibus dependebant à *Populo*. Expressè *Brito* anonymus
in *diff. de constit. nuper Rep. Angl. penes Parlam. & Dn. Protect. pag. m.
92. quicquid agit Parliamentum, id acceptione Politicâ à Populo actum dici-
tur atq; censetur.* Innuit hoc etiam *Miltonus saepius in Defens. pro Pop.
Angl. & omnes Scriptores Angliae neoterici.* Et quam vis inficia
ren-

rentur hoc, testarentur id publica monumenta, quæ nomen *Populi Anglicani* in fronte habent. Hodie, restitutum Statu Regio, iterum à Rege dependent & suum esse habent Angliæ Parlamenta. Quid igitur? Dependent Parlamenta Angliæ ab aliò. Dependent & Parlamenta Gallie ab aliò. Conveniunt igitur & differunt. Istorum Proceres congregantur non nisi vocati. Horum Pares, motu proprio. Isti extraordinariè conveniunt. Hi ordinariè. Hi potestatem judicandi perpetuam habent. §. *preced.* Isti potestatem, Rem administrandi Publicam, nec perpetuam nec ordinariam. Perpetuitas Parliamentorum Anglis semper fuit exosa, nec ingenio eorum videtur convenire. Placuit nuperrimè, durationi Parliamentorum quinq; menses præscribere. *Quidam Anglus in Rat. const. nuper Reip. Angl. pag. m 72.* Nisi enim durare in perpetuum Parlamenta maluerint, discedendi aliquod tempus necessariò statuendum fuit, in quò possuletur, ut Conventu abeant, ne detur occasio istis Viris, summam auctoritatem perpetuandi; vel etiam, ne, si per longius tempus istiusmodi potestatem usurpent, inviti forsitan ex manibus illam dimittant. Appositè quidam Anglus: *Parlamenta interpositò certò intervallò, medicine, non vitè us in modum, adhiberi oportere.* Id enim nî fiat, nimiam adsuétude corpus vitiatura atque consumtura, medendi vim nullam habitura. Sed de his ulterius differere locus non est. Sufficiant etiam hæc de *PARLAMENTIS GALLIÆ in genere* dixisse. Considerare nunc lubet unum illorum, illudque primarium, *LUTETIÆ* quod residet *PARISIORUM.*

SECTIO POSTERIOR

De

PARLAMENTO PARISIACO.

§. I.

PARLAMENTI LUTETIANI INSTITUTIO
AC JURISDICTIO.

Parisiorum Parlamentum à *PHILIPPO PULCRO*, ut Regium Judicium, quod ambulatorium fuerat antè & quasi Prætorianum Principis Concilium, in Regiâ Urbe certâ sede quiesceret, institutum fuisse, communis est opinio. Dicitur tùm temporis *Francia curia*, cum præter illam in omni Galliâ nulla. *Pet. Gregor. Tholos.*

C

*Tholos. lib. 47. Syntagm. jur. univ. cap. 27. n. 5. Alii Auctorem hujus
Parlamenti Ludovicum laudant HUTINUM, memorati Regis Phi-
lippi Pulcri Filium. Ita habet Belga quidam anonymus, in Itine-
rariô Galliaë subtit. Vreemdigheden van Vrankryck, pag. m. 193. Welck
Parlement (tot Pariis) van den Coningk Ludovico Hutino annô 1315. ghe-
sichtis, zynde t'voornaemste in Vrankryck, voor't vvelcke haer de Vorsten
des Rycks, ja de Coninghen selver, stellen moeten &c. Ita & Gilles Corrozet
es antiquités de Paris chap. 15. f. 98 Sed id ad Patrem Philippum Pul-
chrum meliùs refertur, Petrus scribit Gregorius d. lib. 47. c. 27. n. 5. cui
sententiæ communi novissimè quidam Galus calculum adjecit en
la description de l' Estat de France, comme elle est gouvernée à present, f. m.
164. in fin. ibi: Le Roy Philippe le Bel, ayant institué le Parlement des
Pairs. Iste enim Philippus Pulcher ædificasse, aut renovasse saltem
traditur Parisiorum Palatium illud, le Palais, in quô hodieq; Parla-
menti sedes. Ita paulò antè citatus Belga in dictô Itinerariô suo
pag. 193. ex Zeilerô refert: Le Palais, van Philippo Pulchro gebouwt,
in een seer groot en ruym gebouw, voortyds der Coninghen Woningh. Mar-
tinus Zeillerus in syn Fransch Reysboeck fol. 164. seyt aldus: Dit Paleys sou-
de al ten tyde der eerster Christen Coninghen ghestaen hebben, en vervol-
ghens S. Louys en andere Coninghen Wooninghe geveest, zyn; toe
dat Philippus Pulcher het annô 1302. vernieuwt, verbetert, en aldaer
een Parlement ofte hooghe Raedt ghestelt heeft: dus verre Zeillerus. Pa-
rum interesse videtur, siue institutum dicas hoc Parlamentum à
Philippô Pulchrô Patre, siue à Ludovicô Hutinô Filio, nec enim tempo-
ra adeò sunt distantia. Et possit hanc diversitatem sententiarum
facile conciliare, si dicas: Philippo Pulchro primùm placuisse, Par-
lamentum certâ sede habere, ab eòque etiam ordinariè Parisiis
fuisse coactum, in eumq; finem quoq; Palatium istud Parisiense
illum renovasse; Ludovicum verò Hutinum publicâ sanctione ordi-
nasse, ut perpetua Parlamenti sedes sit Parisiis. Quod & innuere
videtur Jean Papon en son recueil d' arrests notables des Cours sou-
veraines, in præfat. ad Lect. pag. m. 3. Philippes le Bel, l'an. 1302 pour
le soulas de l'adite compagnie discommodee de changer ainsi souvent de lieu,
l'establit & arresta en la Ville de Paris, &c. Depuis le Roy Louys X. surnommé
Hutin, fils & successeur dudit Roy Philippes le Bel, reprenant le fait de son Pe-
re, la (dite Compagnie) declara ordinaire en lausie ville, & la logea &
establis.*

establit au Palais, pour y estre perpetuelle. Sed nimis fallit ac fallitur Job. Montaigne, qui hujus Parlamenti institutionem ad tempora refert Pipini, Karoli Magni Parentis, in tract. de auct. Magni Concilii part. 2. §. hoc praesumpto. Videatur supra §. 3. in princ. Jurisdictionem hujus Curiae Parisianae, five provincias, quibus jus dicit, explicavit mihi aliquando Parisiis Dominus Nicolai, Advocatus Parlamenti Parisiensis, Vir multae eruditionis & Status Gallici peritissimus, Praeceptor meus tum temporis in lingua Gallica fidelissimus: le Parlement de Paris, ajebar, comprend l' Isle de France; tous les pays enclavés dans le gouvernement d' Orleans; les Duchés d' Anjou, de Poictou & Bourbonnois; & toute la contrée du Lyonnais, Forest & Beaujolois; de plus toute la Picardie, la Champagne, & le Berry. Adduntur quaedam aliae provinciae in de Generale Beschryvinghe van Vranckryck cujusdam Belgae: Het Parlement, ait ille pag. m. 422 van Pariis heeft onder hem dese volgende Provincien: Isle de France, Beauisse Hoogh en Laegh, Soloigne, Berry, Auvergne, Lyonnays, Forests, Beaujolois, Poictou, Anjou, Maine, Brie, Picardien, Champagne, Nivernois, Touraine, Bourbonnois, Mafconnois. Ita ut majorē ferē partē Galliae ambitu suo complectatur. Quae propter non est mirandum, quod tot habeat Consiliarios, & quod aliquando consilium initum fuerit de novō Parlamento instituendō Pictavii vel Ludgani.

§. II

PARLAMENTI LUTETIANI PRÆ CÆTERIS EMINENTIA.

Inter omnia GALLIÆ Parlamenta PARISIANUM ut primum & antiquius, ita præ reliquis illustrius. Le Parlement de Paris a retenu la prerogative & autorité par dessus tous les autres Parlemens, à cause de ancienne & premiere institution, est estimé le plus grand, le plus celebre, & le plus venerable de tous les autres. Miraultmont en ses memoires sur l' origine & institution des Cours souveraines .f. 21. Hinc & solum sæpius à Scriptoribus Gallicis simpliciter curia Francia, (secundum excellentiam) curia primaria, curia Parium vocatur, la Cour des Pairs, vel quod magnā ex parte constat ex Paribus Galliae, five Ducibus, Episcopis, & Comitibus; vel quod Pares (ut & Gubernatores Provinciarum, & Officarii Coronæ) ibi jamentum præstent,

stent, ibi conveniantur, ibi judicentur. Sic neotericus descriptor
de l'Etat de France, pag. m. 163. *Le Parlement de Paris a aussi cette
prerogative, qv' il est seul appellé, la cour des Pairs, où les Ducs & Pairs
de France, & plusieurs Officiers de la Couronne prestent le serment, & où aussi
ils doivent estre jugez, quand ils sont accusez de quelque crime & c. satis
patebit illustris hujus Curiaë prerogativa, si consideretur non
tàm præminentia personarum, quibus jus ibi dicitur, (quæ jam
dicta) ac Provinciarum, quæ ibi jus petunt, (quæ in §. preced. enu-
merata) quàm sublimitas causarum ac negotiorum, quæ in eâ tra-
ctantur. Etenim in solò hóc augustò Judiciò dijudicantur causæ &
controversiæ *Parium. les causes des Pairs, des Princes du sang, & des Of-
ficiers de la Couronne.* In hóc solò illustri Consiliò, *ad mandatum Re-
gis, seu ex commissione Eius,* deliberatur de gravissimis negotiis con-
cernentibus statum ac tranquillitatem Imperii, Regis auctorita-
tem ac potentiam, Coronæ majestatem & alia publica Regni com-
moda. Quinimò in inclutam hanc Curiam sæpiùs venire solent i-
psi Reges, quoties aliquid magni decernere volunt aut ardui. *Job.
Steidanus in descript. Gall. præfixâ Comment. de Bellò Neapol. p. m. 718. Jean
de Serres en son inventaire de l'histoire de France, tome 1. fol 484. In hac
solâ ratificantur & verificantur Diplomata, quibus Dominia, Du-
catus, Comitatus & Baronatus constituuntur. In hâc solâ Pædion-
es Regis Christianissimi recitantur & approbantur. Sic cùm Lu-
dovicus XI. Galliarum Rex, cum Karolò Burgundiæ Duce pacem te-
cisset, petiit à Karolò, ut sibi discedere liceret, quò in Senatu *Lute-
tiæ* curet Pædiones recitari: sic enim esse Galliaë consuetudinem.
Referunt historiam *ex Comineò lib. 3. de Reb. Gest. Ludov. XI. Art m.
vol. 1. de Jur. Publ. Disc. 1. pag. 7. & Magnif. Dn. Carpzov. cap. 1. in
Leg. Germ. sect. 7. n. 10. In hâc solâ Curia, Regis etiam promulgan-
tur ac verificantur Edicta. Bened. Carpz. dict. cap. 1. sect. 7 n. 7. 8. 9.
& seqq. Philipp. Cominæus lib. 3. de reb. gest. Ludov. XI. pag. 416. Via-
cent. Lupan. lib. 2. de Magistr. Franc. pag. m. 495, in fin. Add. §. seq.*
Quibus de omnibus insignis præminentiaë argumentis latius dis-
serit Jean Papon, Conseiller du Roy, en son recueil d' arrests notables,
in prologò ad Leq. ibi. *Combienque chacune des dites Cours soit souve-
rains, si est ce que celle de Paris a esté de tout temps singuliere & eminente sur
toutes autres, & crée pour juger tant avec le Roy en sa majesté, & les Pairs
de France.***

de France, qu'en son absence & de son autorité, des causes concernans les
droits de sa Couronne, domaine, & autres grands affaires, & pour delibe-
rer des Edicts & choses concernans l'Etat du Royaume, avant que d'estre
publiés pour estre dressés selon l'avis d'icelle, & après verifiés en icelle
Cour. Multa quoque in laudem hujus Curia effundit P. Matthieu
en l'Histoire de Henry IV. livr. 3. narr. 1. n. 5. tome 1. f. 453. Le Parle-
ment de Paris est le plus auguste Senat du monde, la meilleure partie de l'E-
stat, l'arbitre des princes, le refuge de l'innocence, & la forte barriere en-
tre la puissance des Grands & la foiblesse des petits, la source & la fontaine
des autres Parlemens &c. Et Monsieur le Maistre, en ses plaidoyez & har-
angues, plaid. 36. f. 733. Ce Parlement (de Paris) est le Temple de la Foy
publique, comme on disoit autrefois du Senat de Rome. Et plaid. 31. f. 655.
Ce celebre Parlement, qui surpasse autant les autres en intelligence, qu'en
dignité: qui n'est pas moins l'assemblée des premiers Esprits, que des pre-
miers juges de la France: qui se peut dire l'un des plus grands & des plus
durables Ornemens de cet Empire; & qui conserve de puis plusieurs siecles
la reputation immortelle d'une sagesse extraordinaire & d'une equité aussi
souveraine que sa puissance. Habet enim hanc gloriam illud Parla-
mentum, quod nunquam degeneret ad corruptionem, & sit ita te-
nax recti, ut dimoveri ab æquitate nec precibus possit nec minis.

§. III.

RATIFICATIO ET PROMULGATIO
REGIORUM DIPLOMATUM
quali Parlamenti Parisiani privilegium?

Diximus paulò antè, quod Curia Parisiensis semper in possessio-
ne fuerit verificandi Regis pactiones, Diplomata atque Edi-
cta; uti loquitur novissimus descriptor de l'Etat de France, in
princ. pag. 2. ibi: *il est bien vray, que le Parlement de Paris a de tout temps
esté en possession de verifier tous les Edicts.* Hæc specie potestatis Parla-
mento concessa prudenter Reges Galliarum imitati sunt Impera-
tores Romanos, qui restituta Monarchiâ pro stabiliendâ novi sta-
tus potentiâ multa Senatui sub speciosa libertatis umbra permit-
tebant, adeò ut nihil fere Augustus, Tiberius & alii statuerent, quod
non in Senatu solenni oratione propositum, & Senatus- Consul õ
confirmatum fuerit *Vid. l. 8. pr. l. 32. pr. ff. de donot. int. vir. & uxor.
l. 1. pr. ff. de reb. eor. l. pen. ff. ad Sc. Tertull. l. 1. pr. ff. de ser. l. 16. ff. de*

Sponsal. Sic itaque & Reges Gallorum, ut externum aliquem potestatis apparatus Senatui Parisiano facerent, nec viderentur omnia ad Unius rari arbitrium, sponte & (ut loquitur *Budeus in Comm. ad l. ult. ff. de Senat.*) civili animo, Edicta ac Rescripta sua examini & approbationi Civium primariorum in Senatu subjecerunt. Et prout optimè supra allegatus Gallus *en la description de l' Estat de France f. 2* observat, istæ verificationes & approbationes non tam necessitatis sunt quàm humanitatis. Regum enim humanitate fuerunt introductæ, hodieque indulgentur, non sine maximâ prudentiâ. Plus enim auctoritatis & paratius obsequium merentur, quæ ab omnibus, aut locò omnium à præcipuis probata sunt, gratiusque reddit imperium Imperantis cum Optimis Civium consultatio, cum minus in publicum detrimentum directa sibi quisque persuadeat ea, quibus dirigendis Auctores fuerunt Viri Primarii & publicæ salutis studiosi. Qui tamen hæc omnia humilitate & respectu peragere debent; nec consultationes ac ratificationes istæ ita sunt acceptandæ, quasi possit se opponere hoc Parlamentum Regiæ Majestati *L' on doit se comporter en cette action avec toute sorte d' humilité & de respect sans seroidir, & s' obstiner contre le torrent.* Uti loquitur *Bret liv. 2. de la souveraineté du Roy, chap. 6. f. 195.* Add. *Bodin. lib. 1. de Rep. cap. 8.* Hinc cum Senatus Parisiensis Ludovico XI. repugnaret & leges ab ipso latas verificare ac promulgare detrectaret, dum Lavaccius Præses Regem ipsum compellaret: *mortem, ajens, potius subibimus, quàm Tuas Leges iniquas ferri patiemur;* Rex Ludovicus Purpuratis Patribus exigium minitatus est, nisi Leges à se latas promulgarent & ratificarent. *Rudolph Maximil. apud Frider. Achill. in orat. contra Gall. pag. 291.* Sic & tergiversabatur Parlamentum Parisianum, in Edictum Pacificationis super concessio exercitio utriusque Religionis; tam Catholicorum quàm Hugenotarum, consentire, quin & manibus pedibusque nicebatur istud retractare. At quid isti respondebat Rex Henricus IV. *J' ay fait l' Edict, ajebat, je veux, qv' il s' observe. Ma volonté devoit servir de raison. On ne la demande jamais au Prince, en un Estat obeissant. Je suis Roy maintenant, & parle en Roy. Je veux estre obey en Roy.* *Matthieu en l' Histoire de Henry IV. livr. 2 narrat. n. n. 7.* Ut adeò cum *Bodinò. d. cap. 8. lib. 1.* distinguere possis, quod aliud sit, ultrò & sponte quid facere, aliud ad id exequendum obligatione teneri.

teneri. Aliud insuper *repugnare*, aliud *deliberare*. Qui consilium dare potest, non statim & is repugnare potest. *Alexander Soverus* Imp. R. nullam unquam Legem tulit, nisi de consilio eorum, quos huic curæ præfecerat. Quis autem istis vocem abnutivam aut repugnantem competisse diceret? quâ gaudere videmus *PRINCIPES Imperii Germanici*, quorum non tantum consilia, sed & consensum in rebus arduis *Caesar* expectare tenerur, unde solennia in *Recess. Imper.* verba: *Mit der Stände Rath und Bewilligung.* Item: *So haben sich die Stände mit uns / und wir hñ wieder mit Ihnen vereinigt und entschlossen etc.* Nihil tale invenies in *Edictis Regis Gallia*, à *Senatoribus Parisianis* licet confirmandis; quorum consensu quid opus, quibus dissentire fas non est? Hoc quidem ipsis permissum est, humiliter demonstrare Regi, quid observandum forsitan adhuc sit in *Ejus Edictis*; exponere incommoda, quæ *Edictum* secum ferat, in detrimentum *Ipsius Populi*que, *faire des remonstrances au Roy*; placidè admonere Regem, ne pergat in proposito, omnemq; diligentiam adhibere, ne semel admisis *Consiliis* insistat; admonitioni etiam inhaerere, donec aliquid obtinuerint, aut nihil amplius spei super sit: tunc enim, quod Regi ex summâ suâ potestate placet, obligati sunt sequi obedienter; considerando, quòd nunquam præsumendum sit, voluntatem ac intentionem Principis esse iniquam prorsus aut statui publico inimicam: nec sine ratione prorsus ita Regi placere, quanquam Rex in *Edictò* pro ratione suæ voluntatis nil aliud allegaverit, quàm suum beneplacitum, verbis ut plurimum ita conceptis:

CAR TEL EST NOSTRE PLAISIR.

Quæ vulgaris clausula quid aliud designat, quàm illustre symbolum absoluti cujusdam Imperii, in quò legis vigorem habet, quicquid Principi placet. §. 6. *Inst. in 1. N. G. & C. Ad. Dd. comm. Ad. d. §. 6. Arnis. lib. 2. de Republ. cap. 6. sect. 6. n. 32.* Imò res sine omni dubitatione valdè notoria est, quòd *Status Francia* semper fuerit *Monarchicus*. Licet enim dicatur, quòd primum *Rex Ludovicus XI.* Reges libertate donavit, sive quòd idem est, qv' il ait osté au Parlement le grand pouvoir & l' autorité, qv' il avoit usurpé sur l' Estat, h. e. quòd abstulerit Parlamento magnâ istam potestatem & auctoritatem, quam usurpaverat super Statum, ut loquitur, *L'ancien del' Estat de France. comme elle*

medie est governée à présent, f. 1. Videtur tamen ista Parlamenti potestas & auctoritas eò tantum fuisse extensa, ut refrenarit solum aliquomodo dominicam istam Regum potestatem per Leges Statūs Fundamentales, uti idem Auctor observat. Sed nihil inde decesit *absolute* Regum Potestati, aut *Monarchica Dominationi*. Sicut supremum Numen non idcirco, quia peccare non potest, minus est sepius, sed eò illustrior & admirabilior fit ipsius perfectio & omnipotentia: Sic etiam Reges, cum Legibus ad salutem Regni spectantibus sponte se adstringunt, ad perfectionem propius accedunt, quam si ex arbitrio & voluntate omnia gerant; nedum absoluto eorum imperio aliquid inde abibit. Potestas enim *absoluta* non sic dicitur *respectu rerum agendarum*, quasi quid vis agere liceat, quod libeat, (quod Julia quondam Antonino suo persuadebat) sed *respectu potestatis superioris*, quam nescit.

S. V.

SENATUS PARISIANUS
CUM VETERI ROMANORUM
COMPARATUR.

NON parum quoque ad auctoritatem Curia Parisiaca facit atque præminentiam, quòd instituta reperitur ad effigiem *vetusti Senatus Romani seu Centumviralis Iudicii*. Senatus nimirum Romanus centum quondam constabat *Viris*, quos Romulus, primus Romanorum Rex, ad justitiam administrandam & lites Civium dijudicandas Rei proponebat Publicæ, quique vel ab ætate vel à prudentiâ *senes*, honoris causâ *Patres* ap ipsò appellabantur. *Livius lib. 1. Coras. ad l. 2. §. 2. ff. de Orig. Jur.* Mox à Numâ Pompiliò, secundo Romanorum Rege, *Senatores*; pauloque posteriore seculò à sequentibus Regibus, *Patres Conscripti* vocabantur. *V. l. unic. pr. C. de Caduc. toll. ex eò*, secundum Glossam ibi, quòd eorum nomina erant in *Diademate Principis conscripta*. Ab istò centenariò Senatorum numero Senatus ille *Centumvirale* vocabatur *Judicium*. *Consule l. 13. ff. de inoff. testam. l. 17. pr. ff. eòd. l. 30. ff. de liberat. leg. l. fin. in pr. C. de petit. hered. l. 4. C. de liber. præter. & alias similes ll. in quibus istius Centumviralis iudicii fit mentio*. Valerius Maximus *lib. 7. cap. 8. n. 1. & n. 3.* vocat *hastæ Judicium*, ex eò videlicet, quia centum viri *hastâ in terram difixâ* congregabantur ad iudicia peragenda, prout latius hoc

us hoc tradit & exponit Corasius ad d.l. 2. §. 29. ff. de Orig. Jur.
Considera nunc Parlamentum Parisiorum. Institutum illud est
ad jus partibus reddendum. Centum quoque istud quondam con-
stitit senatoribus, tempus ad usque Ludovici XI. Testantur hoc
Gallia Historici omnes. Vincent. Lupan. lib. 2. de Magistr. Franc. p.
m. 469. Pierre de Miraulmont en ses memoires sur l' origine & insti-
tution de Cours souveraines. f. 10. Joh. Montaigne in tract. de Auctor.
Magni Concilii part. 2. §. hoc præassumtò. Petr. Gregor. Tholo-
san. lib. 47. synagm. Jur. univ. cap 27. n. 8. Nimirum XII. in eò e-
rant Pares Franciæ, douze Pairs de France; octo Magistri supplica-
tionum, huit Maistres des Requestes; & octoginta Consiliarii, quo-
rum qudraginta erant Clerici & tot Laici, quatre vingts Conseillers,
tant Clercs, que Laïs. Quemadmodum queque temporis successu a-
pud Romanos Centum virorum numerus adeò excrevit, ut centum &
octoginta quandoque sederint iudices, adeò ut etiam in duas ha-
stas centumvirale illud iudicium tandem divisum fuerit, quibus
positis convenerunt iudicaturi. Ita & Centumviris Parisianis à Fran-
ciscò I. additi fuerunt Annò 1521. viginti Consiliarii; & annò
1544. Præfides duo ac Consiliarii duodecim. Vincent. Lupan lib. 2.
de Magistr. Franc. pag. 469. Tandem ab Henricò II. magnò ij nume-
rò aucti, adeò ut Parisiorum hoc centumvirale iudicium hodiè
plus quàm ducentos contineat iudices seu Consiliarios. Le nombre
de cent Juges, (quibus olim constabat Parlamentum hoc Lutetia-
num) est accreu aujourd' huy jusq' à plus de deux cents; ait Fr. Rauch.
tome 2. de la description de l' Europe, tirt. Royaume de France, p. 88. Sicut
in super auctò Centumvirorum Romanorum numerò, Centumvirale
Iudicium (mansit enim nomen commodioris, ut Festus docet, locu-
tionis gratiâ (in quatuor consilia divisum fuit, unde etiam quadruplex
iudicium appellatum. Plin. Jun. Lib. 1. Epist. 18. ibi eram in quadruplici
iudiciò. Et in Epist. 33. lib. 6. ibi sedebant iudices centum & octoginta, tot
enim quatuor consiliis conscribuntur &c. Ita & Curia Parisiana auctò Se-
natorum numerò in Magnam Cameram, Inquestarum (Inquisi-
tionum) & Requestarum (supplicationum) in quibus seculis
divisa fuit uti Guilielmus annotat Budæus in l. ult. ff. de Senat. Quod
& innuit sæpiùs allegatus Gallus en la description de l' Estat de France,
comme elle est gouvernée à present, f. m. 157. Ubi in huiusmodi hodiernam

D

Curia

Curia istius Supremæ divisionem adjicit. Adponamus pauca E-
jus verba: *Quand le Parlement de Paris fust fait sedentaire, il fust di-*
stingué en deux Chambres, dont l'une s' appelloit la Grand' Chambre,
& l'autre la Chambre des Enquestes &c. Aujourd' huy le Parlement
de Paris est composé de la grand' Chambre, composée de vingt-cinq Con-
seillers, qui prend connoissance des plus grandes affaires: & de cinq Cham-
bres des Enquestes, ayant aussi chacune environ pareil nombre de Con-
seillers; & en outre de deux Chambres, dont l'une est appelée la Tour-
nelle, (tholus quæstionum, camera orbicularia, rotularia, vicisfi-
taria) qui connoist seulement des affaires criminelles, & est ainsi appelée,
parce qu' elle est composée de deux Conseillers de la grand' Chambre, & de
deux de chaque chambre des Enquestes, qui y vont tour à tour chacun de
trois mois en trois mois (atq; sic singularum Camerarum Judices singuli,
velut in orbem, statis temporibus ibi de causis criminalibus judi-
cant) & l'autre la chambre de l' Edict, qui prend connoissance des affai-
res de ceux de la Religion. De quibus singulis Parlamenti Cameris vel
pauca hîc dicere, nec tempus patitur nec locus. Id verbô solùm no-
tamus, primariam & principalem inter cæteras omnes tam splen-
dore quàm rebus, quæ in eâ tractantur, illam esse, quæ magna vo-
catur, la grand' Chambre, la chambre du plaidoyé, quæ etiam dicitur
la Cambre dorée, deaurata, quia tota ferè aurô obducta. Aliam
rationem tradit Belga quidam in Itinerariô Gallicô, VVegh-vvysen
door Vranckryck, pag. m. 195. ibi: Voorts zynder in't Paleys veel onder-
scheydelycke Kamers, inelck van den vvelcken besondere Rechte saeken
verhandelt vverden. De voornaemste is la Chambre dorée, de gulden Ka-
mer, daer in een vergulden Leeuvv staet, die't hoost neder slaet, en der
steers tusschen de beenen houdt, om daer mede aen de vvysen, dat oock de
machtighste Coningen en Vorsten de vvetten ondervvorpen moeten zyn.
Diximus suprâ in pr. h. s. Romanos in Judiciô Centumvirali hastâ
ut os fuisse. Et in Parliamentô Parisianô hastæ qualis qualis usus ad
hunc usque diem. Apparitores quippe, quos Huisfers, ostiarios,
vocant, bacillum seu hastam manibus gestant, velut insigne &
symbolum judiciariæ auctoritatis. Et in hîc ipsô comparat hæc
Judicia inter se Corasius ad l. 2. §. 29. ff. de Orig. Jur. quem hîc in
punctô sequi voluimus. Cur autem hastas Romani in Judiciis
his adhibuerint, non nudius tertius quæsitum fuit. Multi dicunt,
quod

quod ea sit præcipuum æmorum ac Imperii signum. *Polyb. lib. 4.*
 Alii, quod primæ Antiquitati hæc auctoritas adeo fuerit religi-
 osa, ut vice *DEÆ* immortalis fuerit culta, perque eam jurari so-
 litum. *Cæli. Rhodig. lib. 21. Antiqu. Lect. cap. 6.* Posset illud quodque
 forsitan haud absurdè dici, hunc hæc morem in Judiciis Romæ
 quondam irrephisse, in memoriam Romuli, quem ad fiduè hæc usum
 fuisse ferunt. Unde & *Quirinus* appellatus traditur, & hinc ab e-
 dem Romani *Quirites*. *Quiris* enim prisca linguâ à Sabinis deducta,
hæc notabat. *Hæc* *αὐτὸς ἐν πρῶτῳ.*

§. V.

SENATUS ROMANUS AC PARISIANUS POTESTATE DISPARES.

Inter *Senatum* itaq; Romanum & *Lutetianum* quandam reperies pa-
 ritatem quoad amplitudinem numerumq; judicium horumq; primarium
 (in administrandâ justitiâ) officium, & alia quædam, de quibus in
 §. præced. Sed disparitatem videbis, *Senatûs Romani potestatem* si
 considerabis atq; auctoritatem. Magnitudo & auctoritas Centum-
 viralis Judicii (*l. fin. pr. C. de petit. hered.*) apud Romanos maxima
 erat. Præcedebat ista, ex potestate Senatoribus istis à Populo R.
 concessô. Post ejectos enim Reges penes Patres erat plena major
 flas, ac poterat *Senatus* propriâ auctoritate jus condere. *Sæholtz.*
Diff. 1. aphor. 77. Unde *Ulpianus* in *l. 9. ff. de LL. non ambigitur*, ait,
Senatum jus facere posse. In statu nim. *Reipubl. Romanæ Aristocra-*
tiô. Imò etiam postquam ea *Respublica* magis facta esset popu-
 laris, auctô nimirum Civium numero, adhuc tamen *Senatus* reti-
 nuisse videtur juris condendi potestatem. Nam cum populus Ro-
 manus in eum modum auctus esset, inquit *Imper. § 5. Inst. de j. nat.*
gent. & civ. ut difficile eâet (in tantâ turbâ hominum) in unum
 convocari Populum legis faciendæ causâ: a quem visum est, *Se-*
natum vice Populi consuli. *Add. l. 2. §. 9 ff. de Orig. Jur.* Nimirum
 antea (in initiis *Democratia*) totus Populus interrogabatur,
 quando Consul legem ferebat ad populum, ut ejus consensu lex
 fieret. *§. 4. Inst. d. t.* Postmodum vice Populi Senatores interro-
 gabantur, atque ita, quod eorum consensu constituebatur, *Se-*
natusconsultum vocabatur. Hinc ait *Imper. in §. 5. Inst. d. t.* *Sen-*
D 2 tus-

ius consultum est, quod Senatus jubet atque constituit. Quid? & occupatâ Republicâ Primi Imperatores vim Principatûs sui firmantes, imaginem antiquitatis Senatui præbebant, *sic de Tiberiô Tacitus lib. 3. Annal.* ut adeo (quamvis conniventia & permissu Imperatorum) Senatus consulta valuerint etiam in statu Reip. R. Monarchicô. At Parliamentum Parisiense institutum saltem ad sus partibus reddendum, non condendum; nec Patres istius Curia Conscripti unquam potuerunt sancire Leges aut Constitutiones. *Arnis. lib. 2. de Rep. cap. 6. sect. 6. n. 23. Bodin. lib. 1. de Rep. cap. 8. Böerius in addit. ad tract. Job Montaigne de auctor. Magn. Concil. part. 2. §. hoc præassumptô.* Sed ipse Rex Christianissimus convocatis nonnullis Prælatibus, Præsidibus ac Consiliariis Parliamentorum, Ecclesiasticis illis & Secularibus, ad se & suum Magnum Consilium (quod hodiè vocatur *le Conseil privé*) factâ per illustrissimum Regni Cancellarium propositione, Leges condit & Constitutiones, quæ *Ordinationes Regni* vocantur, seu *Ordinationes Regum, Ordonnances des Roys*. Sic Ludovici XII. Constitutionum circumfertur volumen, *les ordonnances du Roy Louys XII.* Id tamen negari non potest, Curiam Parisianam, ut & cætera Gallia Parliamenta, posse ex potestate à Regibus ipsis concessâ, *Statuta* seu *Ordinationes* facere, quæ istas stringunt provincias seu territoria, quæ sub eorum jurisdictione sunt. Ubi observârunt Scriptores, Curias has, dum statuunt & ordinant, non uti in inscriptione Regis, sed Curia, hâc formulâ: *La Cour ordonne.* Non: *Le Roy ordonne.* Cùm hâc formulâ: *Le Roy ordonne,* universales Regni ordinationes insigniantur. *Petr. Gregor. Tholos. lib. 47. syntagm. jur cap. 27. num. 22.* Nec hoc contrariatur illi, quod supra dixi *sect. 1. §. 2. & §. 3.* nimirum Parliamenta sententias ferre sub nomine Regis, *sous le nom de sa majesté,* uti & Bodinus *lib. 4. de Rep. cap. 4. p. 692.* ait, *curias nomine Regis judicare.* Aliud enim est sententias ferre seu judicare, aliud ordinationes facere. Sed ut revertamur ad institutam disparitatem, *Senatus Romanus* præter hanc Leges ferendi potestatem possidebat & alia quædam supremæ Auctoritatis Symbola, tempore præsertim, quô Respublica Romana in formam Aristocraticam aut in statum mixtum demigraverat. At ad hujusmodi Regiæ Majestati Reservata *Parlamentum Parisianum,* uti nec aliud ullum, manum apponere nec potest.

nec.

nec audeat. Sive enim homines, qui huic Curiae praesident atque
 adfident, sive auctoritatem, quod decernunt, sive res de quibus
 judicant, spectes, nullibi specimen ullum Majestatis deprehen-
 des. Nam plurimi Consiliarii & alii, qui ibi justitiae praesunt,
gens de robbe longue, etiam Praesides, à Fiscò Regio annuos redditus
 ac salaria accipiunt. An credibile igitur cuiquam esse potest, Re-
 gem sibi pretiò ex infimò Civium ordine conducturum, qui Ipsi
 imperent & jura Majestatis praeripiant? Sive consideres nobilio-
 res Consiliarios, qui sessionem saltem & votum deliberativum
 in Parlamentò Lutetianò habent, nec stipendia merent, puto
Pares Franciae, Principes Sanguinis, Gubernatores Provinciarum, & alios,
quos honorarios vocant Consiliarios. Nec inde tamen Parlamento par-
 ticularum Majestatis arrogabis. Nam in suprà memoratis Ordinã-
 tionibus Regis Ludovici XII. art. 69. expressè cautum, ne Locum-
 tenentes Generales Regii, vel Gubernatores Provinciarum con-
 cedere audeant gratias, aut abolitiones, nundinas, legitimati-
 ones, nobilitationes &c. *Clementiã*, ait Vincentius Lupanus lib.
 2. Comment. de Magistr. Franc. pag. m. 467. *ipsa summa Curia (&*
sic nec Pares Franciae, qui pars ejus nobilior) uti non potest, nec
veniam cuiquam, quantumvis inconsultè cedis, nisi Regiis verbis, dare.
 Nec Te fallere debet nomen PARIUM. Hoc enim nomen ob-
 tinuerunt, non quòd REGI (*uti Miltonus in Defens. pro Pop. Angl. cap.*
7. in pr. opinatur) sed quòd INTER SE sint PARES auctoritate &
 dignitate. Bodin. lib. 2. de Re Publ. cap. 1. pag. 184. Limn. lib. 2. Not. Regn.
 Franc. cap. 25. Arnis. lib. 2. de Republ. cap. 6. sect. 6. n. 12. vel quòd NU-
 MERO aliquando PARES fuerint, nimirum sex Laici, & sex
 Clerici. *Ils ont esté appellés Pairs ou Peres de France* (inquit Pierre de
 Miraulmont en ses memoires &c. f. 2.) *tant à cause, qu' ils estoient*
pairs en nombre, sçavoir six Lais, & autant de Clercs. Sive igitur
 spectes Senaturn ipsum Parisianum, sive partem ejus meliorem,
 non tamen parem cum Senatu Romanò veteri invenies auctori-
 tatem aut dignitatem.

§. VI. & ult.

PARLAMENTI PARISIANI MEMBRA.

EGimus suprà de Præminentia Parlamenti Lutetiani præ ceteris
 Galliae Curis Supremis, simulque paucis etiam tam causas;

D 3

quz:

quæ ibi dijudicantur, ac negotia, quæ expediuntur ibi; quàm Pror-
vincias, quibus jus ibi dicitur, denotavimus. Superest ut confide-
remus personas seu membra, quibus totum Parlamenti istius corpus
constat. Diximus §. 4. in collatione hujus Curia cum veteri Ro-
manorum Judiciò, constituisse Parlamentum Lutetianum olim
centum modo Judicibus. Tempore Henrici III. additi sunt 50. Bo-
dinò restel. 4. de Rep. cap. 4 p. 676. Hodie numerantur plures quàm
ducenti. Add. Fr. Ranchin tome 2. de la description de l'Europe, titr. Royau-
me de France, f. 88. Differunt autem Personæ seu membra Pa-
lamenti Parisiani tam statu, ordine ac gradu, quàm officiis, vestitu,
privilegiis, aliisque. Post REGEM, qui verum Parlamenti caput
est, *le vray chef du Parlement*, (unde & primarium & maximè splen-
didum in Parlamento (en la grand Chambre d'iceluy) locum occupat,
qui vocatur *la place du Roy, le throne Royal, le liêt de Justice*) inter
Præsides eminet unus, qui *primus* dicitur, *le premier President*, lequell
est grandement autorisé, ait Fr. Ranchin d. l. Repræsente enim ip-
sum Regem, cujus est interpres & quasi oraculum, per quod ter-
renus ille Juppiter explicat suas voluntates. Præter ordinem ac
gradum, vestitu quoque & ornamenti à cæteris est distinctus. V.
latè Louys d'Orleans *aux ouvert des Parlem. chap. 25.* ut & Jean Pa-
pon *Conseiller du Roy, en son recueil d'arrests notables des Cours souverain-
nes de France, livr. 4. titr. 6. arr. 14. & arrest. 17.* ubi de singulorum
ferè Parlamenti membrorum vestitu & ornatu succinctè differit;
Quò habitu dignitati isti convenienti incedere debent, etiam si
necessariorum lugeant fata, nec fas ipsis est, atrâ amiciri veste. I-
dem Papon d. l. *arrest. 15.* In primis verò de Præsidentis primarii quo-
ad vestitum prærogativâ agit d. *titr. 6. arrest 17.* ibi: *Le premier Pre-
sident pour la prerogative & difference d'estre conneu des autres, a son man-
teau, bordé de muserettes jusques au bas des espaules, & aussi son chapeau a
un bord d'or.* Maximum etiam omnium salarium accipit, nimirum
quotannis quatuor mille aureos: prout refert L'Auteur du Cabinet
du Roy de France, *livr. 2. f. m. 420.* ibi: *au premier President du Parle-
ment de Paris, la somme de quatre mil escus par an, pour ses gages.* Cæteri
hujus Parlamenti Præsides (quorum numerus pro diversitate tem-
porum varius) licet primò istò, gradu & ordine sint inferiores,
præcedunt tamen omnes cæterorum Parliamentorum Præsides.
ad cò

adeò ut etiam ex Præfidentibus Parisiacis ultimus præponatur & anteferatur primo aliùs Parlamenti; quæ Præfidum præcedentia verificat & corroborat ea, quæ de præ eminentiâ hujus Curia Parisianæ supra memoravimus. Nec enim ratio alia istius præcedentiæ reddi potest, nisi quòd Parlamentum hoc tam amplitudine ac vetustate, quàm auctoritate & Regum præsentia cæteris præpolleat. Quæ de dignitate & auctoritate Præfidum jam diximus, testatur præter alios *Vincentius Lupanus Lib. 2. de Magistrat. Franc. pag. m. 468.* qui ibi præterea refert, quòd dictis Præfidibus in rogandis sententiis à Consiliariis adsurgere adsueverit, itemque ab omnibus, cum Curiam ingrediuntur præeuntibus Apparitoribus, aut eâ egrediantur: quemadmodum mos erat Romæ, ut introeunte Consule lictor admoneret Populum, ut animadverteret, cederetque adventanti Consuli. *Sveton. in Julio cap. 80.* Præsides ordine sequuntur Consilarii, *les Conseillers du Parlement*, qui sunt vel Laici vel Clerici; isti ad dexteram, hi ad sinistram sedent, duplicem ob rationem: *Primum*, ut appareat, Consilarios Ecclesiasticos non nisi accessorie adhiberi; *Deinde* ut manifestum sit, Curiam hanc esse secularem, non Ecclesiasticam. Tamen quando vota colliguntur & itur in opiniones Ecclesiastici consuluntur primi, quasi profundioris doctrinæ, quod usus ac vana consuetudo introduxit. Nam inter Laicos sæpè reconditoris scientiæ Viri inveniuntur. Hoc addendum adhuc, quòd & quidam sint *religionis Reformatæ*. Quidam ex his Consiliariis stipendia capiunt, quidam non. De his latè *Linn. lib. 7. not. Regn. Franc. cap. 3. lit. ff.* Istorum, qui salaria capiunt, unus *mille & quingentos aureos* singulis meret annis. *uti testatur ledit Auteur du Cabinet du Roy de France, livr. 2. f. m. 421.* Et ad hanc maximam dignitatem non nisi doctrinâ & moribus probati Principali munificentia admittuntur. Quin & ætatis habetur ratio. Sic *Henricus* Franciæ Rex, non nisi, qui *trigesimum* annum attigissent, in Curiam cooptari, laudabiliter cavit, non sine venerandæ Antiquitatis exemplò. Nam & Romæ *Lex annaria* erat, quæ præscribat Romanis, quænam esset ætas legitima ad petendum magistratum: Atque *Augustus* etiam Judices à *trigesimo* ætatis annò allegebat. *Add. Vincent. Lupan. lib. 2. de Magistr. Franc. pag. m. 470.* Hodie ætas 25. annorum regulariter pro legitimâ habetur

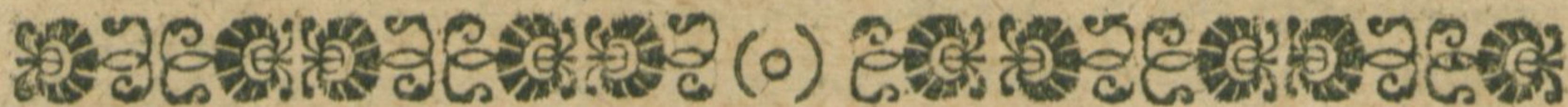
betur atque idonea ad munus quodcumque in Parlamento sube-
undum. Sed an nobiles esse Consiliarios oporteat, quæris? Non tenentur
esse nobiles, modo sint ex culti dotibus ad hanc functionem requisi-
tis, sed fiunt nobiles, & filii eorum etiam censentur nobiles, modo
pater & avus eandem sustinuerint dignitatem. Præter Præsides &
Consiliarios adsunt in hac illustri Curia duo Advocati Regis, & unus
Procurator generalis, Le Procureur general de la Cour, cuius stipendium
vel salarium sunt tria millia aureorum, prout testatur L' Auteur du
Cabinet du Roy, loc. cit. Ibi: Au procureur general de la Cour, la somme de
trois mil escus de gage par chacun an. A deux Advocats du Roy, la somme de
deux mil huit cens escus, qui est à chacun quatorze cens escus. Præter
hos, tres præsto sunt scribæ, quos gressiers, grapharios vocant:
Scriba civilis, le greffier civil ou le Protonotaire de la Cour. Scriba
criminalis, le greffier criminel; Et le greffier des presentations. Au greffier
civil de la Cour de Parlement, la somme de deux mil escus de gages par an.
Au greffier criminel du Parlement, la somme de douze cens escus. L' Auteur
du Cabinet du Roy d l. His adde immensum Advocatorum & Procurato-
rum numerum, Actuarius gregem, & Apparitorum seu viatorum
catervam. Hi servi communes, communi nomine valets de justice,
quibusdam vocantur, vulgò hodiè Sergens (de serrer les gens, ab unò
eorum officio, quòd incarcerent homines) & Huisiers, ostiarii,
janitores. Cæterum ut una ferè Parliamentorum facies est, ita eadem
ferè in omnibus reperuntur membra. Quodlibet suos habet Præ-
sides, Consiliarios, Advocatos, Procuratores, Actuarios, Scribas,
Apparitores. In his personis omnibus, antequam recipiantur illæ,
consideratur, quicquid paulò antè de Consiliariis diximus Parla-
menti Parisiæ, qualitas nimirum ætatis, peritiæ, morum, fama. Add.
Limm. Lib. 7. Not. Reg. Franc. cap. 2. litt. gg. Ubi officarius respectu
morum, ætatis & scientiæ, deprehensus fuit idoneus, solen-
ne præstat juramentum & recipitur in ordinem,
& fait l'entrée de son office. Et moy, ie fay fin de
parler des Parlemens.

SUPREMO NUMINI GLORIA.

DIS-

DISCURSUS POSTERIOR
De
JURE AC POTESTATE
PARLAMENTI
BRITANNICI.

§. I.

KAROLUS II. REDUX.

Tandem igitur in fines suos reductus est KAROLUS II. Magnæ Britanniae Rex, per duo, & quod excurrit, lustra Exul. Depellebatur Regnò Patriò, fati infelicitate, hæc tamen privare eum non poterat *jure imperandi*, quod ipsa Natura ei dederat. Amittebat solum naturalem (uti vocant) Regni possessionem, quam occupabat *novus Britanniae Protector* (uti appellari voluit *Cromwellus*) qui satis diu (nescio an prudentiâ an potentiâ) hujus Insulæ extitit malæ fidei possessor. Hunc namque dicimus, qui res alienas, sciens esse eas alienas, arripit, possidet, detinet, sive bona privata, sive ipsissima territoria ac regna; Hunc ipsum, si adhibeat arma atq; veteri possessore expulsò per vim possessionem adquirat, prædonem rectius vocabis. Is tam n, qui hòc modò possessione dejicitur, per hoc non dominiò privatur, sed per interdictum *unde vi* possessionem amissam recuperare potest. Sic & KAROLUS semper retinuit Regnum, quamvis non actu, tamen potestate ac jure; licet non naturaliter, tamen civiliter. Mansit eum semper dominium Regni, seu aliud jus in re, statim à morte Patris ipsi quæsitum, & ex hòc jus ad recuperandam possessionem & imperandi actum, facultas persequendi jus suum & actione belli experiundi contra; interdictis possessoriis agendi, nec non postulandi injuriarum partem adversam, litem ab infelice Parente contestatam ac cœptam continuandi, restaurandi, cæterisque beneficiis juris utendi. Sed uti melius est, rem habere quàm actionem; possidere quàm agere: Ita omninò satius jam est KAROLO, ipsam Insulam habere, quàm jus ad illam; ipsum Regnum, quàm nudum Regis nomen. Hanc rerum revolutionem mecum perpendens, animum admiratio subit novi hujus inusitati prorsus Exempli. Rex regnò pulsus, sedibus suis restituitur, non metu, non sanguinis effusione, sed statu pacatò, amore Gentis suæ, decretò PARLAMENTI. Cuius jus ac potestatem, *tàm in statu Reip. turbatò, quàm in Regiò restitutò*, hodiè considerare, animus nobis est, D. F.

§. II.

BRITONUM METAMORPHOSIS.

Si statum *Britania* modernum perpendas, non poteris non mirari varietatem Populi hujus. Quondam Regiæ Dominationi infensissimus ad libertatem proclamabat. Mox dum libertatem nactus videbatur sibi, in veram servitutem se detrudebatur, supremum sibi eligens non sanguine ac naturâ talem, sed parem. Hodie ad sanos redit mores, & execratur pristini temporis memoriam, liberatus metu *Cromvelli*, veterisque Parlamenti, quod per deterrimum nefas abreptum Regem nondum poscenti reddidit cælo. Nunc regale sceptrum ad imos dejectum erigit iterum, & ad veram libertatem adspirat, quam cum Rege ejecto fatetur amissam. Dum **KAROLUS I.** Martyr in ferali theatrô securi percutiebatur, ipse **KAROLUS** omnibus erat tyrannus, aut si non erat, dici tamen debebat; imò tota Gens *Stuartica* Patriæ gravis, infesta, inimica. Hodie dum ad se rediêre Britones, fatentur ipsi, se non tyrannum, sed Regum hominumque optimum peremisse, libertatemque, dum eam quærere enisi fuerint, verè amisisse.

Additamentum.

Vix intelliget quis, quò tendam his verbis, nisi me explicem. Nimirum *Londini in Bursâ mercatorum* in murô circumcircuitâ positæ sunt statuæ omnium Regum Angliæ. *Cromvellus*, postquam optimum Regem *Karolum I.* decollari fecit, ejus statuam quoque decollatam voluit, imò paucis diebus post totam dejecit, ad pensâ Tabellâ, cui inscripsit: EXIT TYRANNUS, REGUM ANGLIÆ ULTIMUS, ANNO LIBERTATIS ANGLIÆ RECUPERATÆ PRIMO. 1648. Noctu hæc ipsa Tabella dejecta, sine dubiò per aliquem, qui optimæ Regis favebat causæ, & loco ejus alia suspensa, cui cretâ inscriptum fuit: ECCE EXIT NON TYRANNUS, SED REGUM HOMINUMQUE OPTIMUS. ANNO LIBERTATIS ANGLIÆ AMISSÆ PRIMO. 1648. Referebat mihi hoc Mercator quidam *Londinensis*, qui ipse omnia vidit. Hodie *Karoli, I.* statua de novò erecta, eique aureis literis superscriptum:

KAROLUS PRIMUS

MONARCHARUM MAGNÆ BRITANNIÆ SECUNDUS,

FRANCIÆ ET HIBERNIÆ REX,

E 2

MAR-

MARTYR AD COELUM MISSUS.]

PENULTIMO JANUARI

M. DC. XLVIII.

Item moderni quoque Regis, invictissimi *Karoli II.* statua [illuc posita, cum hac adscriptione:

KAROLUS SECUNDUS

MONARCHARUM MAGNAE BRITANNIAE TERTIUS,

FRANCIAE ET HIBERNIAE REX,

ANNO ÆTATIS SUAE TRICESIMO,

REGNI DUODECIMO,

RESTAURATIONIS PRIMO

DOMINI M. DC. LX.

Quas inscriptiones ipse anno 1661. cum in Anglia essem, sæpius vidi & annotavi.

§. III.

PARLAMENTI NOTATIO.

Satis præ locuti sumus. Nunc ad ipsam rem. De PARLAMENTI voce barbarâ, per crebrum tamen usum Civitate Romanâ donatâ, diximus in Discursu de *Parlamentis Gallie*. Utuntur enim eâ voce & Galli & Itali & Angli, paulò tamen diversimodè. In *Galliâ* Parlamenta dicuntur supremæ Justitiæ Curia. Sed in *Britaniâ*, Parlamenta (seu, ut magis Anglicè loquar, *Parliamenta*) nihil sunt aliud, quàm *solennes Regni conventus*, seu *suprema Gentis concilia*, quæ in hunc finem constituuntur, ut de summis Rebus in commune consilia in illis suscipiantur & instituuntur. Add. *Milton. cap. 9. Defens. pro Pop. Angl. p. m. 64.* Et uti *Livio* universum *Ætoliaë Concilium Panatolium* dicitur; ita hujusmodi *Britaniæ Conventum* non malè *pananglium* vocare possis. Omnis enim Regni vigor ibi consistit, *Cleri, Nobilium, Popularium*. Duces, Marchiones, Comites, Barones, nobilioris in Republicâ partis defunguntur vice. Equites, Armigeri, Nobiles & Plebeji multitudinis locum obtinent. *Cleri* nomine Præsules adsunt. Caput hujus Corporis à multis seculis ipsa *Regia Majestas*, quâ post turbatum Reip. statum per duo ferè lustra repræsentare videbatur *novus Insulae Protector Cromwellus*. Hodiè verò, ex quò post fata hujus, Britones novû *Protectoris* nomen ejurârunt, Regemq; quem ipsa Natura ipsis dedit, magnis cum tripudiis reduxerunt, KAROLUS

LUS iste non Parlamenti modò , sed totius Gentis Caput est & Imperator gloriosissimùs.

§. IV.

LOCUS, UBI PARLAMENTUM CONVENIT.

Nemini non notum, quòd locus ordinarius, ubi Parlamentum convocari solet, sit regni metropolis *Londinum*. Non tamen id necessarium aut ita consuetudine introductum puto, ut recedere ab eâ non liceat; Sed uti in regis positum est arbitriò, *quando* Parlamentum coactum velit, uti *infra* §. 7. demonstrabimus, ita & ex Regis voluntate dependere existimo, *ubi* Parlamentum congregare velit. Memini me notâsse in splendidissimâ Oxoniensium Bibliothecâ ex Historicò quodam Angliæ, Parlamentum sæpiùs alibi, quàm Londini, antiquitùs convenisse. Sic aliquando *Cantabrigia* convocatum. *Thom. Valsingham Hist. Angl. p. 335. num. 31.* aliquando *Dublinia*, *Anno 1395. Idem pag. 547. num. 51.* aliquando *Glovernie*. *Idem pag. 215. n. 39.* Sedes tamen regularis Parlamenti, uti dixi, *Londinum* est. Ibi enim peculiare Palatium in *Vestmonasteriò* (*Westminster*) non procul ab arce Regiâ (*Witthal*) his Comitibus destinatum, in quò Patres Insulæ Conscripti in duobus cubiculis ad nutum Regis convenire solent. Ante hoc Palatium, atrium est amplissimum, quod vocatur *die Westminster-Halle*; in quò gloriosissimo Martyri *Karolo 1.* Infelici Regi cruenta sententia dicta. Istius ipsius, qui illam dixit, (*Bradshavv* nomen ipsi erat) caput eò ipsò in locò supra tectum satis altè videbis erectum. *Cromwelli* quoque caput ibi conspicuum, & duorum sociorum. Ex hòc atriò aditus Tibi in cubiculum, ubi *Domus Parlamenti inferior* convenire solet. Sedilia in eò, quæ circumcircâ posita, pannò viridi vestita sunt. In locò nonnihil editiore suggestus eminent, holosericò viridi ornatus, in quò præses iudicii, *der Spickmeester* / consistet, qui vota colligit & sententias pronunciat. Supra hanc cameram, nisi fallor, ea ipsa est, in quâ *domus superior*, *das Oberhaus* / se congregat. Tapetibus hæc prætiosissimis ornata, & priori longè elegantior. Sellæ, quæ per transversum positæ ibi, pannò rubrò coopertæ; in supremò locò *thronus Regius*; sub aulaò sericò à tergo tapetò ornatus, in quò artificiosissimè *historia Penelope & Ulyssis* exprimitur, cum in nexis versiculis:

De. vray. amour. merite. bien. l'honneur.

Penelope. qui. sagement. rusee.

de. ses. amants. vient. la. troupe. abusee.

en. attendant. Idlysses. son. seigneur.

§. V.

PARLAMENTI DIVISIO.

Locum Parlamenti seu Palatium, in quò Regni Proceres conveniunt, divisum diximus, in duas Domos seu Cameras. Duorum etenim ordinum sunt, qui convocantur; *Pares & Communes*. *Isti* in superiori Camerâ congregantur, quæ inde dicitur *Domus Patrum*, *Domus Dominorum*, das *Oberhaus*; &c. In hac Princeps Ipse summus tanquam caput hujus Corporis (prout §. preced. demonstravimus) sedet in excelsò & augustò thronò, sub aureò & sericò cœlò; A latere Ejus, Dynastæ trabeati, Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites. *Hi, Communes seu Plebeji*, in alterâ Camerâ conveniunt, quæ inde nuncupatur *Domus communium*, *Domus inferior*, das *Unterhaus* / quod ex Equitibus Provincialibus, & Civibus Urbium à Populò deputatis constat. Ex singulis nimirum Comitibus vocantur duo milites gladiò gincti seu Equites; & ex singulis Comitatum Civitatibus duo Cives. Et penes hanc utramque Domum simul sumtam omnis *Parlamenti* vis & auctoritas consistit, adeò ut nulla promulgatio Decreti, Constitutionis aut Edicti Parlamentarii vim & effectum sortiatur, nisi utraque Domus prabuerit assensum. *Thom. Smith. lib. 2. de Rep. Angl. cap. 3.* Ita enim post constitutam hanc duplicem Domum placuit, ut nihil magni aut ardui in Parlamento constitutatur, nisi utraque Domus, i. e. & *Dominorum & Communium seu plebejorum*, consenserit. Olim qui sub antiquis Regibus Anglo-Saxonicis, imò & sub prioribus ex *Normanici Victoris* Domò, Plebs ad Comitata Regni non videtur vocata esse; sed ad *Cencilium Sapientum*, quod hodiè peregrinâ voce *Parlamentum* nuncupatur, soli Episcopi & Proceres convenire Regis Edictò jubebantur. Sanè sub illis Regibus, qui ante *Normannos* Principatum in insulâ tenuerunt, *Regis, Episcoporum & Optimatum* tantum mentionem fieri legimus, ubi de majoribus rebus deliberandum erat, nullam omninò plebis deputatorum; prout latè hoc probat *Salmasius in Defens. Reg. cap. 8 pag. m. (edit. Paris.)*

167. Non semper igitur duæ Parliamenti Domus fuere, sed sub Edu-
ardô demum III. primùm contigisse refertur, ut *Communes*, uti vo-
cantur, Domum per se constituerint separatam. De quô tamen
adhuc ipse dubitat *Salmas. d. l.* an tunc vocati primùm fuerint ple-
beji ad hos Regni Conventus. Sed quocunque tempore Parla-
mentum in duas Domos fuerit divisum, id tamen certum est, quod
suprà ex *Smithô* retulimus, quod statim, ex quô hæc divisio recepta,
in rebus magnis diliberandis & statuendis *utriusque Domus* assensus
necessarius semper fuerit. Istitis arduis gravibusque Regni negotiis
cùm quotidie Conscripti hi Proceres avocentur, privatorum liti-
bus ac controversiis vix aut rarissimè vacant. Si tamen sive in-
ter privatos, sive Principem inter & privatum, super hereditate, vel
feudô, vel aliâ re lis oriatur, & causa illa, sive civilis sive Crimina-
lis, ad Supremum hoc Concilium deferatur, litis summa paucis in
schedulâ comprehensa ter in Utrâque Domô renunciatur, de quâ
illustris Senatus tùm sententiam dicit.

§ VI.

PARLAMENTI CONVOCATIO ANTIQUA
AC FREQUENS.

Nostri Reges, ait Bodinus Gallus lib. 3. de Rep. cap. 7. *non ita sæpè,*
ut Angli, Comitia cogunt. Antiquiori quidem tempore Reges
Britanniæ non nisi in initiis aditi regni Parliamentum seu publi-
cum Regni Conventum instituebant, *Polyd. Vergil. lib. XI. de Reb. Angl.*
fol. m. 185. ad quem referre solebant, quicquid ad Publicam
Rem benè gerendam aut conservandam deliberandum erat. Re-
fert hoc institutum *Vergilius d. l.* ad *Henrici Regis* tempora, eò quod
ante Eum non consueverint Reges Populi Conventum consultan-
di causâ, nisi perrarò, facere. Hoc certum est, sub Regibus
ante Guilielmum Conquæstorem nullam *Parlamenti* mentionem
extare. Nominis putares & antè fuit. *Milton. in Defens. pro Pop.*
Angl. l. 8. pag. m. 76. Tempo e enim, quò Saxones Insulam tenebant,
Concilium sapientum vocari solitum, quod hodiè dicunt *Parlamentum*.
Probat latè hoc *Miltonus d. cap. 8. pag. 80.* nec illustris diffitetur *Sal-*
masius in defens. Reg. cap. 8. p. m. (edit. Paris.) 164. in fin. Sapientes il-
los seu Senatores Regni, Saxones vocarunt *Aldermannos Seniores,*
quod nomen hodieque in Anglia obtinet, & Senatoribus at-

tri-

tribuitur Londinensibus. Sed rarius istud *Concilium Sapientum seu Prudentissimorum* convocabatur; Succedenti verò tempore frequentius; forsàn ut impedirentur conjurationes subditorum, aut corigerentur vitia Reip., vel propter ingruentia bella externa, aut aliam quamlibet majorem vim aut necessitatem, vel etiam propter imperanda nova tributa ad exercitus conscribendos aut alia ejus generis, quæ ad summam Rem pertinent, ut publicè consultaretur, quibus modis expeditioribus Regi & Regno subveniatur. Poterant quidem Reges jure suo, etiam sine consensu Populi, tributa imponere atque exigere; Æquius tamen videbatur, causæ necessitatem publicè Civibus demonstrare, & publicam utilitatem, quæ ab illis exigat subsidium. In turbatò Britaniæ statu, trienniò vel etiam sæpiùs Parliamentum convocari placuit. *Brito-anonymus in tract. de constit. nuper. Rep. Angl. pag. m. 61.* Frequentia igitur Parliamenta, non tamen perpetua aut continua. *Perpetuitas Parliamentorum* uti Anglis semper fuit exosa, ita & ingenio eorum convenire non videtur. Appositè quidam Anglus: *Parliamenta, interpositò certò intervallò, medicina, non vitus in modum adhiberi oportet. Ad enim nì fiat, nimia adsuete corpore vitiabunt, medendi vim nullam habitura.* Et ex hoc ipsò, quòd Parliamentum non sit ordinarius aut perpetuus Conventus, luculenter apparet, quòd dependeat ab aliò. Quod semper est, suaptæ vi nititur, nec ab aliò, ut sit, potestatem accipit. Quod non semper est, ut aliquando sit, ab alterius virtute pendet.

§. VII.

PARLAMENTI CONVOCATIO PENES
REGIS ARBITRIUM.

A Cujus igitur virtute pendeat Parliamenti convocatio? à nullius alterius, nisi à Regis. *Parlamentum à Principe pro arbitriò indicitur,* ait Gvilielmus Camdenus *in Britanniâ suâ pag. m. 106.* Idem tradunt Polydorus Vergilius *in lib. XI. de reb. Angl.* Philippus Honorius *in relat. de regnò Britann. & alii.* Ita & Sigismundus VVaremund, von isigen Zustand des Königreichs Engellands / *Discurs. 9. pag. m. 128.* Anno 1640. ait, den 3. April. ward auff belieben S. Mayst. ein Parlament in London zusammen geruffen / welches sich aber bald wiederumb zergliedert etc. Auf stetes Anhalten aber ist auf gnädigste
: Vera

Verordnung S. Mayst. noch im selbstigen 1640. Jahr/und zwar den 3. Novemb. ein ander Parlament angerichtet worden. Non opus esset, multis testimoniis fidem stabilire, quòd Parlamenti Convocatio sit penes Regis arbitrium, nisi id negare ausus fuisset *Miltonus*, Anglus, Gentis suæ, vel potius tyrannidis à parricidis quibusdam commissæ, Defensor acerrimus, c. 9. in pr. *Defens. pro Pop. Angl.* ubi ait; *Si Rex Parlamentum convocat ad procurandas res Populi, non suas neque id nisi ad sensu eorum atque arbitriò, quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & Procurator?* Egregia sanè consequentia, si probare possit Brito antecedens apertè falsum, nimirum Regem non nisi ad sensu & arbitriò Populi aut Optimatum Parlamentum convocare posse. Reclamant omnes Historici Angliæ, qui constanti asseveratione dudum attestati sunt, pro arbitriò Regum Senatium hunc convocatum semper esse. Et experientia quoque adversatur. Anne unquam Rex Angliæ Parlamentum convocavit nomine Populi? At debuisset, si Ejus minister aut saltem procurator. Minister enim nihil quicquam agere potest nomine propriò, sed quicquid agit, facit nomine Domini sui. Anne unquam Proceres isti convenerunt in unum ad res communes consultandas (si excipias statum turbatum) nisi per literas Regis vocati? Anne unquam Populus aut Plebs coëgit Regem (uti potuisset, si primarius tantum Ejus esset minister) ut convocaret Parlamentum? *Populus id petit,* ait *Miltonus d. cap. 9. in pr. ibi. quoties Populus id petit. Fac, Populum id à Rege petere. Si supplex petit, quomodo, quæso, Rex minister Populi dici poterit? A ministrò nihil petimus, sed imperamus ei. Quodcunq; à me petitur, id possum facere vel non facere, & liberum habeo arbitrium, petitioni isti locum deferre, vel rejicere eam. Nimirum ita consuevit Miltonus, semper, quod sibi vel maximè adversatur, id veluti firmisimum causæ suæ subsidium adducit; nec adversariò ipsi opus, cum semper sibi ipsi adversetur.*

§. IIX.

PARLAMENTUM UNIVERSUM INFERIUS IPSO REGE.

Quamquam *Parlamentum* sive per Regum indulgentiam sive per Procerum arrogantiæ magnam sibi acquisiverit auctoritatem, nunquam tamen eam accepit, quâ in ipsum Regem insurgere justè potuerit; sed uti ab ipsis Regibus constituitur, ita potestatem etiam & auctoritatem Regiâ multò inferiorem & ab ipsis Regibus concessam, ipsisque ideò subjectam semper obtinuit. Quis putabit, Regem convocatarum eos, quos sciat, sibi imperaturos & fore superiores? Perpende membra Utriusque Domus. Senaculum *Superius* constat ex Episcopis, Ducibus, Comitibus, Baronibus. Sed annon hi omnes dignitates suas & honoris istos titulos à Rege adepti sunt. Præterea omnes sunt vasalli Regis. Tantum autem abest, ut vasalli in Do-

F

minum

minum suum infurgere possint, ut ne quidem eam deferre aut aliquid iniquis de eò loqui queant, quin feudi amissionem timendam habeant. Domus inferior constat ex Equitibus Provincialibus & Civibus Urbium primariis. At quis negat, eos singulos Regis esse subditos? Quid pluribus? Fidentur omnes Historiarum Anglicarum Consulti, *Parlamentum semper inferius fuisse ipsò Rege*. Confitebantur id ipsum clarissimis verbis ipsi Concilii istius supremi Senatores in Actò Parlamenti annò Jacobi Regis primò celebrati, in clausulâ Regiam Majestatem ita alloquentes: *Atque illi submittimus humilimè & fidelissimè nosmet ipsos, heredes & posteros in perpetuum, usq; ad extremâ guttam sanguinis nostri exhaustam, & obsecramus Tuam Majestatem hoc accipere, ut primos fructus in hac Summâ Curiâ Tui Parlamenti, nostri obsequii & fidei erga Majestatem Tuam, & Regalem Tuam Progeniem & posteritatem in æternum*. Egre giè servârunt Majorum suorum fidem ingrati posteri! quàm sanctè Patrum & Antecessorum suorum steterunt promissis? quàm pium obsequium præstiterè JACOBI posteritati? Non dum extersæ sunt sanguinis Regalis maculæ: rubent usque per Insulam lucentque. Sed vix est, ut Regicidium illud adscribamus *Parlamento*, quin potius hodiè apparet, *Parlamentum* (integrum) nihil minus fecisse, quàm judicasse aut damnasse Regem suum. Sed quicquid sit de auctore istius facti, (nequè enim hodiè istius, utpote per amnestiam, seu ut C. Nepos in *Thrasib.* loquitur, legem oblivionis jamtùm sepulti, vel meminisse decet) publicâ istâ Patrum Conscriptorum confessione satis probatum videtur, *Parlamentum Regiæ Majestati semper subiectum fuisse*. Id si non satis, & ex hoc luculenter illud apparet, quòd nullum Decretum ab utrâq; licet Domò comprobatum subsistere unquam potuerit, nisi animam quasi & robar illi addiderit iussus summi Principis; nulla etiam Constitutio firma, stabilis ac sancta habita, nisi Regis confirmata fuerit ad sensu. Quid? quòd Reges ipsa Parlamenti placita pro lubitu semper confirmare potuerint aut rejicere, quod satis testatur Thomas Smithus *lib. 2. de Rep. Angl. cap. 3. in fin. p. m. 70.* qui refert, quòd, cum ultimò Confessûs die in Parlamento decreta recitentur, quorum quodvis hoc quasi capite ac titulò insignitum sit: **DECRETUM EST** &c. quæ Princeps comprobet, istis verbò robar addat: **REX**, aut (si foemina diadema obtigerit) **REGINA ITA VULT**; habeanturq; tum consummatæ Regni Anglicani Constitutiones. Quibus verò Rex derogatum velit, haut pluribus verbis utatur, quàm: **REX** aut **REGINA DELIBERABIT**; quæ propterea extinctæ penitus ac elusæ censeantur. Quod nec ipse diffiteri Miltonus potest, ut ut Regibus Angliæ infensissimus, in sua *defens. pro Pop. Angl. c. 9. in pr. ut & Auctor Libelli Hægæ Comit. ex Anglicò, in Latinum versi ac inscripti Ratio constitutæ nuper Reip. Ang. p. m. 71.* Facit pro Super-

rioritate Regis, quòd minuire & augere numerum ad augustum hoc Concilium vocandorum, semper spectarit ad Ejus arbitrium, quod & innuit Camdenus in sua *Britanniâ p. m. 206.* Integrum enim Regi semper fuit, quoscunque vellet, Comitum vel Baronum titulò ac insignibus decorare, & ad majorem Parlamenti Domum evocare. Quod satis testatur Philippus Honorius in *Relat. de Regn. Britann. in fin.* quin etiam, ait, non modò quicquam decernere aut quemcunque actum facere nequeunt, sed ne congregari quidem possunt, nisi nutu Regiò. Solent que Reges ad ea quoslibet admittere, atque ab iisdem removere; nempè ita formidabile cunctis facti sunt, ut nemo in Parlamenti, aut extra ipsa, audeat sese ne minimo quidem verbò Regiæ voluntati opponere, nisi sibi damnum ac ruinam velit accersere.

§. IX.

CONTRA MILTONUM DISPUTATUR.

SI hæc jam ita se habent, uti ex Historicis fide dignissimis satis à me hætenus probatum esse puto, quâ fronte & sibi & aliis persuadere conantur quidam Angli, Parliamentum non esse Regi subordinatum sed coordinatum. Tres nim. esse Parlamenti Ordines, nec auctoritate nec potestate inter se differentes: Regem, Domum Superiorem & Inferiorem. Alii magis ineptiunt, propugnantes, Regem considerari tantum debere ut membrum aliquod Parlamenti, non ut Dominum aut Caput Ejus. Audiamus Interlocutorem Miltonum. Dicit c. 8. dict. *Defens. p. 75.* Parliamentum frenum Regis dicitur, adeoq; non magis Rex Parlamenti est dominus, quàm equus est sui dominus freni. Tales hic homo consequentias torquere solet, quales Ocnus funes apud Inferos, quæ nulli sunt usui, nisi ut comedantur ab asinis. Candidius longè scripsit Philippus quondam Honorius in *d. Relat. de Regn. Britann. in fin.* quemadmodum servi, ait, & subditi sunt ii, qui Parlamenti inter sunt; ita actiones & consilia inde prodeuntia servilia esse necesse est. Sed respondendum Miltono. Fac Brito, Parliamentum per leges quasdam statûs Fundamentales refrenâsse aliquò modò Dominicam Regum potestatem, ad ò ut in summis Rebus & arduis Reges Consilium Procerum adhibere necesse habuerint; Fac KAROLUM quoque modernum Insulæ Principem, in capita quædam Parlamento jurâsse. Anne exinde sequitur, Reges Angliæ esse ministros Parlamenti, aut saltem non Dominos. Percurre omnia Regna, quæ Leges habent Fundamentales, & perpende, an Leges istæ summo Regum Imperio quid detrahant. Hispaniæ, Galliæ, Ungariæ, Daniæ, Poloniæ, Sveciæ & plurimi alii Reges Legibus se adstringunt fundamentalibus. *Bened. Carpz. in Reg. Leg. Germ. cap. 1. sect. 3.* quis autem illis potentissimis Regibus ob id summam denegabit potestatem, seu uti vocant, majestatem? *Idem cap. 13. sect. 4. num. 10.* Potestas, quæ absoluta dicitur, non sic dicitur

cogitur respectu rerum agendarum, quasi quidvis agere liceat, quod libeat (quod Julia quondam Antonino persuadere satagebat) sed respecta potestatis superioris, quam nescit. Quando igitur non cogitur quis à superiori, sed suâ se voluntate adstringit ad id, quod in commoda subditorum vergit, potestati absoluti nihil decedit. Sicut supremum Numen non idcirco, quia peccare non potest, minus est seipsò, sed eò illustrior & admirabilior fit ipsius perfectio & omnipotentia: Sic etiam Reges, cum Legibus ad salutem Regni spectantibus sponte se adstringunt, ad perfectionem propius accedunt, quam si ex arbitriò & voluntate omnia gerant, nedum absoluto Ipsorum Imperio aliquid inde abibit. Quid igitur? Concedamus Reges Angliæ in initiis aditi Principatûs seu Inaugurationis tempore *Juramentum pro salute Regni Parlamento prestitisse*, Ipsum etiam KAROLUM II. fortissimum Heroem, in primordiò aditi Regni Patrii in capita quædam Parlamento *jurasse*. Non exinde sequitur, *Reges Angliæ non habere potestatem absolutam*. Nec enim juramentum, quod in omnibus ferè Regnis obtinet, etiam puris, pro salute Reip. à summò Principe interpositum & præstitum, majestatem ejus lædit, uti de hõc punctò alibi paulò liberius differuimus. Quid? hisce Juramentis Principes solvere, quibus Reip. salus continetur, quid aliud esset, quam tyrannum efficere, & totum Imperium pestundare.

§. X.

PARLAMENTI JUS AC POTESTAS IN STATU REIP. TURBATO.

Quamquam in initiis Turbarum Parliamentum & Exercitus Angliæ non videri volebant, conatus suos eò dirigere, ut Regiæ Potestati tum constitutæ litem intenderent, sed ut Regiam dominationem ad normam saltem revocarent, ipsumque Regem intra cancellos legitimæ potentia cohiberent; quinimò ne in mentem quidem sibi venisse ajunt, *Regium Imperium rejicere*, & quod ad ipsum KAROLUM attineret, ne minimum quidem Ejus repudiandi Consilium primum fuisse; id tamen ipsi Angli, qui id scribunt, fateri necessum habent, id saltem, si non aliud, Parliamentum intendisse, ut supremus Insulæ Magistratus non sanguinis jure, sed per suffragia acciperet purpuram. Ita *Auctor Libelli ex Anglicò in Latinum versi ac inscripti: Ratio constituta nuper Reip. Angl. penes Du. Protectorem & Parliamentum pag. n. 10.* Hic etiam, ait, *memoria tenendum est, eò ipsò tempore, cum ab exercitu scriptum illud Fano Sancti Albani est editum, paulo antequam Rex tribunali sisteretur, ne in mentem quidem venisse Regium Imperium rejiciendi, dummodò Electivum foret.* Et Regiam quidem Dominationem nec in Statu Turbatò huic Genti fuisse adeò infestam, vel ex eò patescere potest, quod Parliamentum nomine Populi, quondam Protectori

rectori Insulæ, Cromwello, Regios Fasces non semel Anno 1657. solenniter
& publicò in confessu obtulerit. Quò ipsò satis prodiderunt Patres Conscripti,
Regiam dominationem ipsos non adeò subterfugere, modò non hereditariò
iure uni stirpi annectatur, sed per eorum suffragia dignissimo deferatur,
qui cum precariò ad scepra perveniat, non renueret, Leges quascunque, eti-
amsi summæ Potestati inimicas, recipere; aut saltem cogitaret, quòd non
semper esset imperaturus. Quò enim aliò sine Patres Purpurati *electivum*
Regem postulabant, quàm quòd sperarent sub tali Principe Ipsi regnare? Aut
ut potestatem nanciscantur, tali, si non secundum placita eorum publicam
Rem gerat, scepra eripere? *Populus Regem facere iure adsuetus, sæpè quoque*
eum audet amovere injuriâ; Eleganter Joannes Barclajus in *Argenide Lib. 1. p.*
m. 117. Et ita quoque Britones animatos fuisse, ipsi non ita pridem reddide-
runt manifestissimum, dum post *Cromwelli sui* fata Ipsius Filiam ad Illustre
Protectoris Munus communibus suffragiis vix admissum iterum rejecerunt,
istamque dignitatem simul cum Ipsò. Nec unquam videtur animus fuisse An-
glis, Protectorum jugo se perpetuò subicere, cum Parlamentum Summum i-
stud Munus in *Cromwellum* non hereditariò jure contulerit, sed ipsius tantum
personæ augustum hunc titulum competere voluerit, prout testatur suprâ
memoratus Auctor *de Rat. constit. Reip. Angl. p. m. 93.* Postremò, ait quòd ad ipsum
Dn. Protectoris Munus, advertendum est, neminem ad eam dignitatem provohendum
esse vel Sui vel Familie sue causâ, sed duntaxat prout idoneus & illò manere dignus
videbitur, quo non hereditariò jure, sed per suffragia ad Eum perveniet. Et hac
viâ *Parlamenti* potestas omninò stabilita fuit. Vidimus enim tum temporis,
præ primis post Protectoris ultimum diem, *Parlamentum* omnia *Supremæ Po-*
testatis Capita, Populi nomine, exercuisse, non ea modò, quæ sub Regibus
potestate deputatâ sibi vendicabat, sed ea etiam, quæ antea ne po-
stularet quidem. Non ea modò, quæ Civitatem concernant domi, sed &
hæc, quæ foràs sese ad Exteros porrigunt, ac partim Legationes, partim fœ-
dera, partim bella attinent. Certè Religionis res omnes pro arbitriò tra-
ctabat atque reformabat. Leges cum promulgabat novas, tum veteres ab-
rogabat. Magistratus ordinabat; tribunalia statuebat; tributa atque vectiga-
lia extendebat modò, modò remittebat; cudebat monetas. Magna hæc
Summæ Potestatis argumenta sunt, at majora restant. Disponebat præsi-
dia; ordinabat Exercitus; instruebat Classes; Legatos mittebat, recipie-
bat. Fœdera inibat, ambiebat. Et quis omnes solennes Reipubl. novellæ
enumerabit actiones? *Est penes quos ista Summa Rerum gerendarum potestas re-*
sidebat? (qui exercuerint, jam diximus) aut ut cum Civilis Prudentiæ Præ-
ceptoribus loquar, *quæ Republicæ tum forma? mixta, an pura?* difficile hoc
admodum, ignorari ferè, dubium. Dicit *Antonius*, quòd publicâ *Parlamenti*

auctoritate archæus quadraginta Nominum Senatus, quem *Consilium Status*
 appellitarint, constitutus fuerit, quod utile visum fuerit, quædam ad pa-
 cos referre, in novellam Reipubl. Constitutionem benè animatos Quid
 igitur? Anne isti Collegio summam tribuemus potestatem? Ast depende-
 bat id à *Parlamentò*. Nam à *Parlamentò*, aut, si mavis, à *Populò* in *Parlamentò*
 constitutum erat. Ita enim loqui amat Anglus in *suprà memoratò tract. de con-*
stit. Rep. Angl. pag. m. 90. quod ad Consilium, ait, tamen si electio eorum, qui in illò
adsunt, non explicitè & propriè, virtute tamen atque ultimo penes populum in Par-
lamentò est. An igitur toto *Parlamento*? Ast hoc ipsum dependebat tum à *Po-*
pulo, ut jam dictum, ac Miltonus sæpiùs, & omnes Scriptores Anglici neoteri-
 ci clarè fatentur. Expressè Brito anonymus in dict. tract. de constitutâ na-
 per *Rep. Angl. pag. m. 92. quicquid agit Parlamentum, ait, id acceptione Politicâ*
à Populò actum dicitur atque censetur. Et quamvis inficiarentur hoc, testarentur
 id publica monumenta, quæ nomen *Populi Anglicani* in fronte habent. Quid?
 quod *Parlamentum nomine Populi, der Gemeinde in Engelland / tristissimam*
illam & execrandam in KAROLUM I. tulerit sententiam, atque post Ejus
fata omnia Imperii expediverit negotia. Dicimus igitur ex communi Civili-
um Magistrorum loquendi modò & veritate Rei, in statu Angliæ turbatò Ari-
stocraticè administratum fuisse popularem statum. Tum enim *Britannia liberam*
se vocabat Remp. & ita vocari in publicum unicè amabat.

§. XI.

PARLAMENTI JUS AC POTESTAS
IN STATU MONARCHICO.

Parliamentum vetus, anno 1648. (gloriosissimo Regi KAROLO PRIMO
 fatalis is erat) nescio ex quibus Martis pullis & infimæ sortis hominibus
 conflatum, gloriabatur in Declaratione tum emissâ, *Regem Parlamenti aucto-*
ritate fuisse electum, publicæque saluti protegendæ præfectum, adeoque libe-
rum atque integrum Parlamento remansisse, de Eodem pro lubitu disponere.
 Miror, quid crepent Declaratores *de Regis electione*, quam omni ævò *Insula*
ignoravit? Hereditarium enim fuisse Regnum Angliæ, fixumque & immotum
ius successionis in Regnantibus durasse semper, testatur omnis Historia. Nec
Regni forma unquam innovata, licet Domini immutati sepè, qui ipsi tamen he-
reditarium hoc Regnum esse semper voluerunt. Romani Regibus, qui Britan-
niam antea tenuerant, eripuerunt; Romanis Angli & Saxones, ex
quorum Gente continuâ serie per sexcentos circiter annos successerunt
Reges. Confessum est hoc ipsum Parliamentum modernum, dum non ita pri-
dem ante felicissimum Regis KAROLI II. Reditum, Eum legitimum Regni
heredem, einen rechtmässigen Erben des Königreichs / Londini publicè pro-
 clam-

clamavit. Non opus est, inspicere, an primus ex Normannorum Gente Rex
Guilielmus ille Northus, cognomento Conquestor, à Parliamento creatus sit?
Nam satis notum est, ab armis jus suum accepisse, non ab ullò Senatu, qui
tunc fuerit, aut qui hoc potuerit. Nunquam legimus, à Parliamentis Reges ullos
constitutos, sed à Regibus Parliamenta. Hoc quidem jus longò ævò Parla-
mentum usurpavit, ut proclamaret publicè Regem, cui hereditariò jure sce-
ptrum obtigit. Verùm non ut istiusmodi Proclamatione Regem faceret, sed
tantum eum in finem, ut omnes Imperii Cives admoneret debiti obsequii,
subjectionis & reverentiæ erga Regem, quem sanguinis ratio ipsis dedisset.
Patent hæc omnia ex Proclamatione, quæ sextò die ante gloriosissimum Regis
KAROLI II. in Insulam Reditum Londini à Parliamenti Utriusque Domus
primariis membris in magnò Civium Comitatu & communi omnium applau-
su solenniter publicis locis affixa est. Valdè è re erit, cum maximam fidem
dictis nostris. Ea proclamatio afferre possit, ejus verba Germanò ore hìc re-
ferre: Ob gleich kein Zweifel kan getragen werden/das Ihrer Königlichen
Majestät Recht und Titul zu Ihren Kroonen und Königreichen/durch den Tod
seines Königlichen Herrn Vaters/glorwürdigsten Bedächtnis/ohne die gewöhn-
liche Ceremonien und Solennitäten/unwiederprechlich und vollkommen zugefal-
len ist; iedennoch/weiln in solchen Fällen Proclamationes iederzeit üblich und
in löblichem Gebrauch gewesen/zu dem Ende/auf das alle Untertanen bey sol-
cher Gelegenheit Ihren schuldigen respect erweisen können; Weil aber bishero
die gewapnete Macht und andere Calamitates von vielen Jahren uns solcher Ge-
legenheit beraubet haben/wodurch wir unsre schuldige Untertänigkeit und Treue
Ihrer Königl. M. gehorsamlich möchten zuerkennen geben. Derowegen thun wir
Herrn des Ober- und unter-Hauses im Parlament gegenwertig versamlet / zu-
gleich mit dem Praesidenten/Altermanns und gemeinen Rath der Stadt London/
und andern Landsassen iho zugegen/vermöge unserer Schuldigkeit und Treu/berk-
lich / vergnüglich/und einhällig erkennen und proclamiren/das so bald die Seele
des verstorbenen Königs Karoli ausgefahren/die Königl. Krone des Königs-
reichs Engelland/mit allen angehörigen Königreichen / Herrschafften und do-
minien, durch angeerbtes Recht/erblich und durch rechtmässige succession Ihrer
Königl. Maj. Karoli II. zugefallen sey / der da aus dem Königl. Stamme ge-
bohren/und ein rechtmässiger Erbe dieses Königreichs ist/und das er durch Gottes
Gnade und Providens von Engelland/Schottland/Franckreich/und Irland/
der glorwürdigste/mächtigste/und rechtmässige König sey / welchem wir uns
selbst/unsre Erben und Nachkömmlinge in aller schuldiger Untertänigkeit ler-
geben und unterwerffen. Hoc igitur jure publicè proclamandi Regem, ante-
quam is Principatum sanguinis jure ad se de latum adeat, Parliamentum fruitur;
Sed in quem finem, ex dictis jam patet. Post aditū à legitimo Regni successore
Princi-

9477 5255
Principatum, Parliamentum, si non de gravioribus Regni negotiis Consilia,
publica instituere placuerit, dimittitur, & potestate, si quam habet, exiit.
Mox, si quaedam ad publicam Rem vel bene gerendam vel recte conservan-
dam maturiori acumine deliberanda veniunt, iterum *pro Regis arbitrio* convo-
catur, & jure ac potestate plenam instruitur, ut in Reip. salutem de publicis Re-
gni negotiis consilia instituere possit. Et hoc ad captandum Populi amorem
Reges frequentius facere, *supra* §. 5. diximus, ut quae pro omnium salute sunt
suscipienda, de omnium aut loco omnium, plurimum sententiam aggrediantur.
Sic enim Populus gaudet obsequi Regibus & Reges tuto possunt imperare Po-
pulo.

§. XII.

EPILOGUS

AD KAROLUM II. MAGNAE BRITANNIAE REGEM.

ET TIBI, KAROLE, Britones Tui jam obsequi gaudent, & sub Tuò Im-
perio securi vivunt. Nunc tandem publice testantur, quò in TE animò
fuerint, & aperte execrantur iniquissima Tua fata. Fruere nunc Tuam quiete,
REX OPTUME MAXUME, qui postquam extorris, alienae opis indigus, hu-
manae fragilitatis exemplum Orbi exhibens, satis diu Exilium Tuum circum-
tulisti, nunc poteris exosculari divinam manum, quae olim mortale vulnus
infixit. Nunc poteris ducere serenum aevum, ridens aetheris minas. Nunc po-
teris, evasus de naufragate, arenam securis gressibus premere, cautesque ac
scopulos, quibus Te iniquior tempestas illisit, gratisimò horrore de littore
contemnere. Nunc poteris triumphare, FORTISSIME HEROS, de hostibus
Tuis, cum quibus manus conferere unicum Tuum erat votum. Sed fatis ab-
repti non potuerunt Tuas experiri vires. Consurge nunc in arma, & si qui re-
liqui sunt Maestatis Tuae Insidiatores, invictis viribus justissimam de iis sume
vindictam. Malos sterne, bonos serva, plurimos clementiam vince, & quod ar-
mis & viribus obtinere non potes, hoc pacifica opinione & re consequere.
Sic omnes ad TE jucundissime trahes; omnes Tibi lenissime subjicies; nullam
vi, nullò impetu, nullam caede, solam DEI protectione acerrimos & potentissi-
mos hostes cohibebis. Prudentiam & Clementiam omnium Civium animos in
laudem Tuam inflammabis; ora omnium, oculos, manus quoque, & quic-
quid cuique virium est, ad eam significandam, publice & privatim convertes:
Hinc tabulae, hinc aera, hinc marmora, hinc aeterna literarum monumenta,
non posteritati tantum sed ternitati illustrissimas Tuas Virtutes & Felicita-
tem tuam commendabunt. *Faxit Deus*, ut mitioribus tandem
decretis suum quoque in nos crimen

For una excuset!

TANTUM!

Q.K.
374,
9.

SU
PA
GA
A

JOHA

Typis &

RICI

RIIS

NTIS
GLIÆ,

ANIS

jecti.

erhard / D.
halt.

BIBLIOTHECA
NICKAVIANA

ri, Anno 1667.

